

DE

MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Viel Klopfen macht den Braten weich,
Viel Tropfen höhlen Steine
Hilft auch ein Wort nicht immer gleich
Kriegt's endlich doch auch Deine!

WELAAR

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

VIJFTIENDE DEEL.

JULIJ 1846. — N°. 1.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1846.

*De ondergetekende verklaart
dat dit Tijdschrift te hinnen
niet is gedrukt en door hem
niet is uitgegeven.*

Breda, 27 August 1846

J. C. van Rijnveld

MILITAIRS SPECTATOR.

TIDSCHRIFT.

INDIENSCHE REGEN.

De redactie van de Tijdschrift
voor de Indische Militaire
en Burgerlijke Diensten
aanvaardt de aansprakelijkheid
voor de inhoud van de afgedrukte
stukken.

J. C. van Nijfveld.

VIJFTIENDE DEEL.

JULIJ 1846 - N. 1.

BRONNEN & CO. NED.
BREDĀ.

1846

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respective geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koningrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Major der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

V. (1)

INHOUD.

Overwegingen bij de voorzetting dezer briefwisseling in den vijftienden jaargang van den *Militairen Spectator*; moeilijkheden die zich daarbij opdoen. — Te verwachten discussiën in onze Tweede Kamer; invloed der anti-militaire neigingen. — Invloed der vroegere dwalingen. — Het doode en levende weervermogen. — Voorbeeld van het Engelsche Parlement. — Beoordeeling van sir R. PEARL. — Uitbreiding der krijgsmagt in andere staten. — Beschouwing eener doelmatige organisatie van het infanterie-batalion, door een Beijersch officier; eenige gevolgtrekkingen uit dat vertoog; een wensch gerigt aan onze Tweede Kamer.

Uitgebreid en rijk in beschouwingen is het veld dat mij ter bearbeiding aangeboden wordt bij den aanvang van den vijftienden jaargang des *Militairen Spectators*. De moeilijkheden en eigenaardige gevaren welke zich daarbij voordoen, staan mij even duidelijk voor den geest. Weinigen — en onder dat minderdeel reken ik ook u, vriend MARIAS! — zien die bezwaren in! Men moet langdurig aan den grooten weg getimmerd hebben, om de ondervinding te verkrijgen, dat de smaak van het publiek zeer veranderlijk en dat het zelden eenstemmig is in goed- of afkeuring nopens hetgeen het wordt aangeboden; terwijl de magthebbende censoren van den arbeid, in tegenoverstelling, dikwerf eene vasthoudenheid van beginselen en van eigene begrippen belijden en toonen, die den werkman pal zet in de ontwikkeling zijner ideeën van voortgang. Hoe grooter het verschil in gevoelen en denkbeelden aan de eene en andere zijde wordt, des te moeilijker wordt het een middelweg te houden voor hem die tot den bedoelden arbeid, op de eene of andere wijze geroepen is. Eene andere moeilijkheid, niet minder groot dan al de anderen hierboven bedoeld, hoewel niet regstreeks aangewezen, bestaat daarin, dat de beginselen van den werkman, de ideeën, bij hem geboren als de vrucht van studie en werkdadige beschouwing, dikwerf gedrongen en gewron-

gen dienen te worden, door de eischen en vorderingen van de beide partijen, of gedeelten er van, welke hij *volens* ontzien moet. En voorwaar, in dat opzigt is het publiek de grootste dwingeland, de gevaarlijkste partij, omdat zij te veel nuances van kleur en gevoelens vertoont en openbaart.

Wanneer de strijd voor de zegepraal van eenig beginsel, tegenover hooger en magthebbenden, den zedelijken moed des schrijvers opwekt, en hem krachten schenkt, om waarheid, overtuiging en regt te doen zegevieren op de vrees voor onderdrukking of gunstdering, — niet minder waar is het, dat diezelfde strijd tegen datgene wat men het publiek noemt, eer tot flauwmoedigheid dan tot vasthoudenheid leidt. De redenen en oorzaken van dat verschil in zedelijke opwekking zijn eenvoudig, en toch niet voor ieder even duidelijk zichtbaar. Mijns inziens, moet men dit onderscheid zoeken in het bewustzijn, dat men in het eerste geval met eene partij te doen heeft, die *compact* is, die weet wat zij wil en kan, wier begeerte bekend en zichtbaar is, die de eenheid doet voorzitten; — in het andere geval met eene partij, die eenheid in doel en in wil overal mist, die aan verschillende indrukken gehoor geeft, die nimmer eene volledige zegepraal laat behalen, die heden kroont en bewierookt, en morgen hare Goden en aangebedene helden van de voetstukken harer vereering afwerpt, om ze in het slijk der verandering voort te slepen.

Eene onbetwistbare waarheid is het, vriend MARIAS! dat er kracht van wil toe behoort, om werkzaam te blijven, als dat werken niet geschiedt om het dagelijksch brood, dat de onverbiddelijke natuur vordert om te leven. Onverwoestelijk moet de innige overtuiging bestaan, dat men hier en daar, op de akkers der beide bedoelde partijen, nog eenen enkelen zaadkorrel kan werpen, die ontkiemen, opgroeien en vruchten dragen kan, zonder dat de zaaier zijne beginselen behoeft te verloochenen, of zijne ondervinding en overtuiging behoeft te wringen naar de eischen en vorderingen der krijgstuicht, naar de begeerten van het gezag, of

(1) Zie de vier eerste dezer brieven in den vorigen jaargang.

naar de willekeur van de publieke opinie. Overigens vertrouw ik, dat mijne vier vroegere brieven, u iets meer zullen hebben doen inzien, welke gedragslijn de militaire schrijver te volgen heeft, om niet te verbeuren zijn karakter van soldaat, of zich te waarborgen voor eene gelijkstelling met hen, die onder de vrijheid der drukpers, ook rangschikken den vrijdom om personen voor zaken te nemen, en om zelfs de kleuren voor hunne tafereelen te zoeken in het private leven.

Welnu, aan kracht van wil en aan zelfstandigheid zal het mij niet ontbreken bij de door mij opgenomen taak; doch mijne bescheidenheid zal ik evenmin verloochenen. De overtuiging, dat alleen volharding de Nederlandsche officieren zal kunnen voeren tot het associëren hunner belangen, tot een grootsch vaderlandsch belang, en alzoo brengen tot eene krachtige *associatie* van zelfshulp en van steun en grondslag voor de militaire kwestie, in uitgebreiden zin genomen, waartegen de oppositie van alle anti-militaire gevoelens en inzigten eindelijk schipbreuk zullen moeten lijden, — die overtuiging heeft mijnen moed geschraagd, mijne hoop verlevendigd.

De aanstaande zitting onzer Tweede Kamer, welke gelijktijdig weder zal openen de discussiën over een tweejarig tijdvak van begrooting der uitgaven van oorlog, zal mij al dadelijk in de gelegenheid stellen, met u de incidenten te behandelen, welke ongetwijfeld in die discussiën zullen rijzen. Het is mogelijk dat mijne verwachtingen mij zullen bedriegen, doch onwillekeurig is bij mij het vermoeden ontstaan, dat de aanstaande zitting der Edelmogende Heeren zal gekenmerkt worden door de behandeling van enkele onzer militaire levensbeginselen, en dat wij ons derhalve dienen te wapenen, om onze wenschen, met gepasten eerbied, doch met de taal der waarheid en der overtuiging, te doen kennen, en om, des noods, onze regten in diezelfde taal te verdedigen en staande te houden.

Het ware te wenschen, vriend **MARIAS**, dat de beoordeeling van den hertog **VAN ALVA**, over onzen volksaard, alleen in één opzicht juist ware geweest en nog van toepassing ware, toen hij zich beroemde, dat hij voormaals wel een volk van ijzer had kunnen temmen, en alzoo des te spoediger het volk van boter, naar zijnen wil zou kunnen kneden. Hij vond — lof en eer zij daarvoor den Vaderen toegebracht — een volk van louter staal, dat de kracht van het zwaard en van het lood, even goed weerstond, als de vijl van list en bedrog. Immers zou het een zegen wezen, wanneer de anti-militaire neigingen bij ons als boter te kneden waren;

maar helaas! ook hierbij is de kracht der waarheid en der noodzakelijkheid, gestooten op den verstaalden wil en de gewoonte van het volk.

Intusschen wil ik u gaarne toegeven, dat de regering niet altijd gelukkig is geweest in de keuze der middelen, om over die neiging te zegevieren; doch gij zult daarbij wel met mij willen erkennen, dat toch in alles de duidelijkste bewijzen zichtbaar waren, dat het militair gezag het goede en nuttige meende te behartigen, en dat het naar vermogen de regten van den militairen stand handhaafde. Naar onze en veler begrippen dwaalde dat gezag somwijlen bij de vestiging der nieuwe grondslagen van onze algemeene weerbaarheid; doch moeilijk is het voor ons, als nog in het tijdvak van overgang levende, om te beslissen of het werkelijk dwalen was, en of het in de gegeven omstandigheden anders kon handelen. Hoe was er vroeger niet gedwaald in zaken, die men nu, uit eenen zekeren geest van oppositie, als reliquiën van wijsheid en vrijgevigheid aanbiedt, zonder te bedenken, dat juist die dwalingen, de kwaal endemisch hebben gemaakt, moeilijk, zoo niet onmogelijk om uit te roeijen.

Ware ons weêrstelsel vroeger naar een vast krijgskundig beginsel aangelegd, en achtereenvolgend opgewerkt, voorwaar, het grootste punt en de meest algemeene oppositie, zoowel in de kamer als in het leger, zouden thans velen niet moedeloos maken, dat het tijdperk van verbetering eerst voor eene volgende generatie van officieren zou aanbreken. Immers dan zou de kreet nimmer hebben kunnen oprijzen, dat het levende weêrstelsel (het personeel) aan het doode weêrvermogen (vestingen, defensielijnen, arsenalen en constructie-inrigtingen) wordt opgeofferd; want dan zouden de voor oorlog beschikbare gelden, uitsluitend hebben kunnen besteed worden aan de daarstelling eener krachtige krijgsorganisatie, zonder welke de doode lichamen toch niets zullen vermogen, wanneer de noodkreet: « Te wapen!» het volk onvoorbereid vindt! En toch, logisch redenerende en zijn beoogt grondende op geschiedenis en ondervinding, dan heeft het militaire gezag meer bewijsgronden in zijne magt om zijne meening te regtvaardigen, dan wij om vol te houden dat eene stevige krijgsorganisatie allereerst moest daargesteld wezen, en er later aan de elementen van doode verdediging moest gedacht worden.

Het gezag toch zal antwoorden, dat er, met eenigen goeden wil, en bij eenige meerdere ruimte van geldmiddelen, eene duchtige krijgsorganisatie kan daargesteld worden, en wel in eenen betrekkelijk korten tijd; terwijl het met de vroegere schatten van Peru of met al het goud van het Ouralsche

gebergte, niet mogelijk zou wezen om in eenen korten tijd vestingen te doen verrijzen, liniën op te werpen, of waterwerken aan te leggen, in oogenblikken wanneer alle armen gewapend zijn, en de overigen geroepen worden tot instandhouding van noodwendige bronnen van bestaan en leven. Het zal ongetwijfeld en met onwedersprekelijk regt daarbij voegen, dat er noodzakelijkheid bestond, om allereerst aan te vullen wat in eenen negenjarigen toestand van oorlog, aan wapenen en materieel was te gronde gegaan, wat de voortgangen der krijgskennis en het voorbeeld van andere legers, die eenmaal vijandig tegen ons kunnen overstaan, wel gebiedend vorderden, zooals daar zijn: verandering aan de vuur- en blanke wapenen, aan geschut en projectielen; veranderingen, enz., welke ruimte van tijd deskundige arbeidslieden en geld vorderen; en dat onder omstandigheden, waarbij het aan finantiële krachten, of aan goeden wil ontbrak, om dadelijk een groot en aflosbaar kapitaal af te zonderen tot daarstelling van deze noodwendigheden; dat men derhalve wel genoodzaakt was geweest het personeel tijdelijk te doen lijden onder dit allengskens voorbijgaand kwaad, overtuigd, als het was, dat het laatste gemakkelijker en spoediger goed te maken zou zijn, in tegenoverstelling dat het verzuim van het eerste, middelerwijl de vrede-toestand goede gelegenheid aanbood, in de dagen van gevaar met geene schatten noch goeden wil te verhelpen of te boven te komen zouden wezen.

Het gezag zou — zooals ik hierboven reeds schreef — in de geschiedenis de meeste bewijsgronden voor zijne opinie vinden, zoodat ondervinding en logica ons niet zouden ten dienste staan, wanneer wij het tegendeel langs den redeneerkundigen weg wilden staande houden. En toch moet ik met u instemmen, dat het lijden van het personeel nadeelig werkt op den geest dien het bezielen moet, om goed te blijven voor al de omstandigheden, waarin troon en vaderland kunnen verkeeren. Ik moet u ook toegeven, dat de zedelijke toestand der levende weerbaarheid de meestmogelijke behartiging verdient, en niet voortdurend lijdend kan blijven, zonder zijne inwendige kracht te verzwakken. Het is dan ook met eenig regt, dat men, zinnebeeldig sprekende, zou kunnen zeggen, dat het hooge militaire gezag voor *Scylla* en *Charibdis* gevoerd is, en dat het bijna volslagen gemis aan eenig krijgskundig beginsel onzer Tweede Kamer, de oorzaak geweest is en ook wel blijven zal, zoolang namelijk dat beginsel daaruit geweerd wordt, dat deze gevaarlijke draaikolken niet geheel te vermijden zijn.

De eenige hoop die wij tot eenige verbetering mogen koes-

teren, is, dat het voorbeeld van het Engelsche parlement, 't welk toch altijd, en wel door onze meeste anti-militaire gezinde Edelmogenden, als een voorbeeld van grondwettigen zin, bij elke gelegenheid wordt aangehaald, eene wijziging zal hebben gebracht in hunne ideeën nopens de militaire kwestie.

De discussiën toch over het budget van oorlog en over de daarmede in verband staande militaire zaken, onlangs in de beide Engelsche huizen gehouden, hebben den weg doen zien dien een constitutioneel volk bewandelen moet, wanneer het zijne zelfstandigheid wil waardig blijven, wanneer het wil behouden en verzekeren de grondslagen van kracht, van welvaart en bloei. Wij hebben toch gezien dat de Engelsche volksvertegenwoordigers, zelfs het uitvoerend bewind in dat opzigt zijn vooruitgelopen. De vroegere overwinningen op de Chinezen, de tuchtiging en de latere onderwerping der Sikhs, de twisten over het Oregon-gebied, en de krachtontwikkeling van den ouden vijand van Engeland, hebben het Engelsche volk overtuigd, dat zijn handel en industrie niet verzekerd waren met de gewone weermiddelen waarover de staat kon beschikken, maar dat deze te land en ter zee, even als in de overzeesche bezittingen, moesten uitgebreid en versterkt worden. Het was evenzoo overtuigd, dat het, zelfs in den tijd dat de algemeene opinie eenen Europeschen oorlog voor onmogelijk hield, hoog noodig was te toonen, waartoe men bekwaam zoude wezen, indien deze opinie gelogenstraft wierd. Dat alles heeft belangrijke geldelijke opofferingen gekost, heeft eene bezwarende belasting op de inkomsten uitgelokt, en aan dat alles heeft de Engelsche natie zich onderworpen, omdat het zijne toekomst wilde verzekeren. En hoe is nu de minister door de constitutioneel gezinde dagbladen in alle landen beoordeeld; hoe hebben bij ons de dagbladen, die de gevraagde offers voor de vestiging van een doelmatig weerstelsel steeds hebben bestreden, omdat het geldelijke opofferingen vorderde, den man, die dat alles daarstelde, in Engeland geschetst? Ik wil er acte van nemen, en laten volgen wat het *Algemeen Handelsblad* van den 1sten Julij dezes jaars over den minister PEEL zegt, opdat het niet verloren ga, en mij stoffe laat tot parallelen. Dat blad zeide onder anderen:

« Vrij moge partijzucht zijne groote wendingen en overgangen op het innigst aantasten; het moge zelfs niet geheel onaannemelijk zijn wat meer bezadigden tegen hem bijbrengen, dan moet men zich, om zijn bestuur te beoordeelen, verplaatsen op het tijdstip, toen hij het roer van staat in handen durfde klemmen: toen gansch Engeland voor den gapenden afgrond van een steeds vermeerderend geldelijk te-

kort terughuiverde; toen moeilijkheden steeds dreigender van aard werden; toen vooral de Oostersche pijler van Englands grootheid, in de gebergten van Cabul eenen schok had gekregen, die WELLINGTON het hoofd deed schudden. Gezwegen hierbij nog van den krijg met het verre China; gezwegen van de steeds weérkeerende geschillen met de Vereenigde Staten, die, naar mate de magt en de zedelijke kracht van Engeland schenen te tanen, meer aanmatigend en veroverziek werden; gezwegen ook van zoo vele binnenlandsche aangelegenheden, die voorziening, hulp, redding vereischten.»

« En het meeste van dat alles heeft PEEL getorscht en voor zijn vaderland tot eene luisterrijke uitkomst geleid, die de verwachtingen der stoutsten overtrof.»

« De geldmiddelen hersteld, door de inkomsten-belasting, met wijsheid (!) beraamd; — de nederlaag in Cabul binnen het jaar gewroken en het Britsch gezag in Indie tegen de Afghans en laatstelijk tegen het rijk van Lahore gehandhaafd met eenen heldenmoed, die de aloutheid tart; Englands standaard zegevierende uitwaaijende op China's stroomen, en het « Hemelsche Rijk, » trots zijnen ringmuur, ontsloten; — den aangewakkerden haat tegen den magtigen Franschen nabuur verdoofd, zonder krenking van Englands eer en belang, en de betrekkingen tusschen de beide landen tot eene ongekende innigheid gevoerd, ook door de wisselingen van de bezoeken der Vorsten aan elkander; — de geschillen met Frankrijk over het onderzoek der schepen op zee, over de zaak van PRITCHARD, en anderen, in der minne veressend; — de twisten met de Vereenigde Staten, nu over de scheepvaart, dan over Texas, en laatstelijk weder over het Oregon-gebied, die soms den algemeenen vrede op het sterkst bedreigden, door eene behoedzame, schoon mannelijke staatkunde, reeds geheel of ten deele tot een goed einde gevoerd; de zeemagt op grooter schaal gebragt; de landmagt versterkt; de woelingen in Wales bedwongen; het Chartisme uitgebluscht, en bij, of liever door dit alles de ter neêrgedrukte handel en nijverheid opgeleid tot eene hoogte, welke gadeloos is geheeten. Nieuwe spoorlagen daartoe gegeven, door beleidvolle regeling der bank, door gedurige uitbreiding van de gemeenschap door stoom, en eindelijk er de kroon aan opgezet door de gewigtige handelsvoordragten, waarvan wij boven hebben gewaagd. Dat alles teekent de bewindvoering van PEEL onder de onvergetelijkste, welke Engeland in meer dan eene eeuw bezeten heeft. En ofschoon hij door mannen, uitblinkende in den raad en in het veld, door een WELLINGTON, HARDINGE, NAPIER en anderen natuurlijk in zulke reuzenwerken als hij volbragt heeft, krachtig werd ondersteund:

algemeen erkent men, dat hij de ziel, het leven, het middenpunt van dat bewind was, dat voor Engeland zoo wijd en zijd ontzag wist in te boezemen en inwendig belangrijke hervormingen tot stand te brengen.»

Op ons onderwerp terugkomende, schijnt het ook dat de fransche kamers door dezelfde zucht van krachtontwikkeling gedreven worden, terwijl Pruisen zich voor alle gebeurtenissen meer en meer toerust, en Oostenrijk zijne krijgsmagt werkelijk versterkt. De kleinere Duitsche staten hebben mede den tegenwoordigen toestand van ons werelddeel beschouwd als bloot te staan aan eenen plotselingen omkeer van zaken, en bereiden zich daartoe voor, door verdubbelde aandacht te schenken aan hunne weermiddelen, terwijl een vrij zonderling begrip der Tweede Kamer in Hannover, dat men te midden van zulk eene militaire spanning het leger zou kunnen verminderen, in de Eerste Kamer met eenparige stemmen is verworpen.

Deze en gene overwegingen zullen, mijns inziens, de aandacht onzer volksvertegenwoordigers niet mogen ontsnappen, en wenschelijk ware het voor de militaire kwestie, dat zij, daardoor aangespoord, mogten besluiten zich eens voor goed te vergewissen over het stelsel en over de behoeften onzer doode weermiddelen, en over datgene wat gevorderd wordt om ze eens voor goed in den vereischten staat te brengen, opdat er dan zonder afleiding het oog opgeslagen, en gehandeld konde worden ter vervollediging der behoeften onzer levende weermiddelen, die onder den druk der bezuiniging veel hebben geleden.

Over de krijgsgorganisatie sprekende, wil ik hier de in mijnen laatsten brief gedane belofte vervullen, door u mededeeling te doen van een Vertoog, 't welk ik kortelings in het *Beijersche Archiv für Officiere aller Waffen; Dritter Jahrgang, ersten Bandes, zweites Heft (Februarij 1846)*, over de formatie van een infanterie-bataillon gevonden heb. Ik lever u dat vertoog vrij, doch getrouw vertaald mede. Het luidt aldus:

« Waarde Vriend! gij wenschet mijne ideeën te leeren kennen over de doelmatigste indeeling eens infanterie-bataillons in kompagniën, alsmede over de numerieke sterkte dezer gedeelten. Gij verlangdet zulks van mij, op grond uwer voor mij gunstige meening, dat mijne langdurige en veelzijdige praktische ondervinding, in onderscheidene legers en op verschillende krijgstooneelen opgezameld, mij regt geven om over deze zaak eenig oordeel te vellen.»

« Gaarne willende voldoen aan uw verlangen, moet ik, om deze taak grondig en logisch te behandelen, beginnen

met de beschouwing der vraag: Hoevele rotten (van drie man) men aan de leiding van een officier kan toevertrouwen, als men van hem met billijkheid vergen kan, dat hij stipt verantwoordelijk blijve voor hunne leiding en opzigt tot in de bijzonderheden van den enkelen man, op marschen en in de gevechten. Hieruit zal men alsdan gemakkelijk kunnen opmaken het getal der kompagnien, te rekenen naar de taak, 't welk een bataillon infanterie, als een zelfstandig taktisch ligchaam te vervullen heeft, alsmede de sterkte zijner hoofdverdeelingen, de kompagnien namelijk.»

«Mijns inziens zou het getal rotten van een peloton, de *dertien* niet mogen overschrijden; want de lengte welke dertien rotten beslaan, zal wel de uiterste grens aanwijzen waarin een officier zich bewegen kan, wanneer hij op marsch zijnde, door het dikwijls op- en nedergaan van dezen afstand, zijne manschappen naauwkeurig wil gadeslaan, en ook den enkelen man (*de jonge milicien heeft dit toch zoo noodig*) met zorg wil bewaken. Wanneer b. v. een man door knellen of drukken van zijn voetschoeisel lijdt, dan kan de officier hem met raad en daad teregtwijzen, om dit ongemak te voorkomen, en hem opmerkzaam maken op zijne verzuimen in dit opzigt, en de gevolgen van dien. Bij den aanvang der marschen zijn deze persoonlijke zorgen der officieren bijzonder noodzakelijk, tot dat de jonge soldaat de zoo noodige ondervinding heeft opgezameld. Deze en gene zorgen, in den aanvang van eenen veldtogt, zullen voorkomen dat het bataillon niet reeds bij de eerste marschen aanmerkelijk in sterkte verliest.»

«De officier zal het schadelijk en overmatig drinken van koude dranken door de manschappen, vooral op marschen bij warme dagen, dan alleen kunnen verhinderen, wanneer hij zijne manschappen kan overzien, en zich des noodig bij de bronnen of drinkplaatsen in persoon kan ophouden, tot dat zijne afdeeling voorbij is. Ook in de kwartieren wordt dan eerst zijn opzigt mogelijk, en kan hij er voor verantwoordelijk gesteld worden, wanneer de aan zijne zorgen toevertrouwde afdeeling niet te groot is.»

«In den slag of in het gevecht achter het front staande, kan de officier dan eerst over de houding en het gedrag zijner afdeeling waken, wanneer hij slechts weinige schreden heeft te doen, om bij al de deelen zijner afdeeling tegenwoordig te zijn, en zodoende de ontkiemende wanorde voor te komen, en in het bijzonder te weren dat niet met eenen gekwetsten drie of vier zijner kameraden, uit al te groote bezorgdheid, naar de ambulance gaan. De laatsten

komen toch in het geheel of meesttijds altijd te laat in het gevecht terug.»

«Het ligt in het duitsche karakter, dat de soldaat zich aan zijnen officier, als aan zijnen vader hecht (*iets dat den Duitschen soldaat niet alleen, maar in het algemeen alle soldaten kenmerkt*), en bij alle gelegenheid zich verlaat op zijn doorzigt. Is nu de familie te groot, zoodat de soldaat zich meer aan zich-zelfen overgelaten gevoelt, dan slaapt ook dat gevoel van gehechtheid aan zijnen officier, zoo gewichtig in alle betrekkingen der oorlogdienst, in, en de gevolgen van dien zijn verzuimen tegen de krijgstucht, moedeloosheid, morren, uitspattingen of desertie (1).»

(1) De Duitsche schrijver had met nog meer klem moeten uiteenzetten, hoezeer de officier zijnen persoonlijke invloed op het moreel zijner onderhoorigen verliest, als de aan hem toevertrouwde troep te sterk in getal wordt. Deswege hebben wij in de dagen van 1830, bij gelegenheid dat de infanterie, door de opkomst van onderscheidene ligtingen, plotseling versterkt werd, en toen er reeds bij het te zwakke kader voor de overgrote kompagnien, nog zoovele officiersplaatsen onbezet waren, eene sprekende, maar ook droevige ondervinding opgezameld. Deskundigen, die toen reeds in hoogere rangen geklommen waren, of als hoofd-officier de laatste oorlogen van het fransche keizerrijk hadden medegemaakt, verklaarden luide, dat onze infanterie-formatie, op den Pruisischen voet geschoeid, met het nog grooter nadeel, dat de manschappen twee jaren korter onder de wapenen waren dan toenmaals de Pruisische infanterie, niet paste voor onzen landaard en dienstinstellingen; dat de fransche infanterie in 1813, even talrijk in manschappen, maar ook even zwak in kader, daarom juist hare voortreffelijke hoedanigheden van vroegeren tijd verloren had en wegsmol, meer door gebrek aan toezigt, dan door het lood, ijzer en staal des vijands. De Duitsche schrijver laat echter op de aangehaalde plaats de navolgende en behartigingswaardige noot volgen:

«De krijgsgeschiedenis leert, dat kleine kompagnien, in verhouding met vele officieren bedeeld, het meest uitrigten. De Engelsche kompagnien zijn 80 man sterk, met drie tot vier officieren. Deze infanterie heeft menigmaal met hare tweegeleiderinstelling, de stoutste aanvallen der fransche kavallerie afgeslagen. Hoe voortreffelijk de vroegere fransche infanterie onder NAPOLEON was, is aan de geheele wereld bekend. De fransche kompagnie infanterie was toen 100 man met 3 officieren sterk. Het spoedig wegsmelten der Oostenrijksche infanterie, en hare alle verhouding te buiten gaande vermindering door ziekten en achterblijvers, is ieder bekend welke destijds veldtogten gemaakt heeft. Welnu, de kompagnie Oostenrijksche infanterie was toenmaals 250 man sterk met 4 officieren (*aldus niet veel sterker dan de onze in 1830, met hare 244, en nu met hare 222 onder-officieren en manschappen en 4 officieren*). Zelfs het voordeel van den langdurigen diensttijd der Oostenrijksche soldaten, kon niet opwegen tegen het grootte nadeel van gebrek aan opzigt, en het uitmuntend materieel, de grootte voorraad van oudgediende, voortreffelijke, goed gekleedde, goed uitgeruste en aan strenge krijgstucht onderworpen soldaten, ging alzoo onnut verloren.» (*En hoevele millioenen guldens en zorgen van allerlei aard, waren alzoo in 't water geworpen. Vergelijkt men dan tegen al die voortreffelijke eigenschappen onze jeugdige miliciens, onder nog nadeeliger voorwaarden van toezigt, dan heeft men redenen voor de toekomst beducht te zijn.*)

«De veldslagen worden door beleid gewonnen, en niet altijd door de massa's. (*Dit geldt slechts betrekkelijk.*) Het beleid nu wordt door de

« Ik heb mij lang opgehouden bij de vraag, hoe groot het getal manschappen moet zijn, over welke een officier, onder eene met billijkheid te vorderen verantwoordelijkheid, het toezigt konde voeren, terwijl ik gemeend heb dat getal te mogen vaststellen op drie rotten, dat is 39 man. Zijn er nu drie officieren bij eene kompagnie ingedeeld, dan zou de kompagnie 117 en met vier officieren 156 soldaten sterk moeten wezen. Wanneer men hierbij voegt 12 hoofden voor onder-officieren, tamboers, enz., dan zou de kompagnie met drie officieren 129 sterk zijn, en die met vier officieren eene sterkte van 168 hoofden moeten hebben.»

« Wanneer gij mij afvraagt, aan welke sterkte ik de voorkeur geef, dan zou ik voor de eerste stemmen; dewijl een kapitein, die niet slechts voor een bijzonder deel, maar voor de geheele kompagnie verantwoordelijk is, gemakkelijker 129 dan 168 hoofden overzien en beheeren kan, 't geen uit het verder betoog zal blijken.» (1)

bestuurders der bewegingen (de officieren) gerepresenteerd. Het mag een bedroevend militair beheer genoemd worden, 't welk zijne bezuiniging zoekt in het officiers-kader. Het verstand en de ondervinding leeren beiden, dat de massa's onder een beperkt toezigt, spoedig inkrimpen en zich oplossen in achterblijvers, die in den rug van de legers de hulpbronnen vernietigen en uitzuigen, waaruit de werkelijke strijders zich moeten voeden, die de landlieden kwellen en dikwerf tot het uiterste drijven, en welke voor alle gevallen onnutte leden zijn, waaraan het krijgsevenement soldij, uitrusting, wapening en verpleging verspilt: opofferingen die het te koste zou moeten hebben leggen aan de versterking van het opzigt, en alzoo van het beleid. Hij die goed brood wil eten, moet ook het mengsel van meel en zuurdeeg in goede verhouding zamenvoegen, anders verkrijgt hij eene ongezonde en onvoedzame deegmassa.»

« Al wie veldtogten heeft medegemaakt, weet ook, dat zoodra de kompagniën tot eene zekere sterkte ingesmolten zijn, zij in den regel ook niet zoo ligt zwakker worden. Wanneer men nu ook al kan beweren, dat het alleen de krachtigste manschappen zijn, welke in de gelederen blijven, dan is die stelling niet altijd waar, dewijl de grootere zorg welke de officier over de in de gelederen geblevene manschappen uitoefent, oneindig meer doet dan krachtige lichaamsbouw, omdat het moreel kracht kan behouden, en dit eene onbetwistbare waarheid is.»

(1) Een van de bekwaamste taktikers van het fransche keizerrijk (de voormalige chef van het groote kamp te Zeist, waarin hij, volgens zijne eigene getuigenis, de taktiek bestudeerd en grondig geleerd had) namelijk de maarschalk MARMONT, hertog van Ragusa, bevestigt in zijn laatste werk (*Esprit des Institutions Militaires*), de bewering des Duitschen schrijvers, daar hij op blad. 30 zegt: « Il y a une proportion à établir, dans le nombre des officiers et soldats. Celle indiquée par l'expérience, comme alliant le mieux l'économie à un bon service, est un officier pour 40 soldats; ou 25 officiers pour un bataillon de 1000 hommes. On comprend, au sur plus, que le grand nombre d'officiers n'a que l'inconvénient de coûter trop à l'état; sous tout autre rapport il est utile, soit en multipliant les moyens d'action, de surveillance et les exemples de courage, soit en facilitant les récompenses par un avancement plus rapide.» Bij ons, alwaar de kompagniën met twee derde van de sterkte der kompagniën, namelijk met drie à vier maanden gediende jonge soldaten,

« Indien ik nu uit zulke kompagniën een bataillon, als een goed en zelfstandig, tot aanval en verdediging geschikt, taktisch ligchaam moet zamenstellen, dan vordert de geregelde zamenstelling van het *carré* vier kompagniën. Immers dat een *carré*, welks zijden ieder door eene kompagnie worden gevormd, spoediger daargesteld zal wezen en vaster zal staan, dan wanneer de zijden of de flanken worden gevormd door afdeelingen van verschillende kompagniën, behoeft geen afzonderlijk betoog.»

« Om nu deze vier kompagniën door goede en geofende tirailleurs te doen dekken, moet ieder bataillon over eene vijfde kompagnie kunnen beschikken. Dat de indeeling van de tirailleurs of beste schutters in een peloton of sectie bij de vier fuselier-kompagniën, nadeelig is, leert ons de krijgservaring. Overigens zou deze bewering reeds daardoor gestaafd worden, dat de vier tirailleur-sectiën, eene van iedere kompagnie genomen, elkander onderling vreemd zijn, dat zij den officieren, welke ze moeten geleiden, minder kennen, en omgekeerd, zoodat bij gebrek aan onderling vertrouwen, nimmer de gewigtige taak der tirailleurs naar wensch kan uitgevoerd worden. Daarbij komt nog, dat de tirailleurs in den loop van een gevecht dikwerf verre van hun bataillon worden afgevoerd, en na eenen vermoeijenden dag niet die behoorlijke verpleging vinden, welke aan de minder afgematte fuselier- of linietroepen ten deel is gevallen, dewijl bij het uitrukken der tirailleurs niemand om hunne verpleging denkt. Zijn de tirailleurs in eene afzonderlijke tirailleur-kompagnie ingedeeld, dan zullen zij ook beter voor hun onderhoud kunnen zorgen en op alle eventualiteiten voorbereid wezen.» (1)

« Op deze wijze zamengesteld, zou het bataillon, als taktisch ligchaam, voor alle aanvals- en verdedigings-doeleinden bestand zijn, indien het altijd zoo vereenigd blijven kon.»

« Het gebeurt echter maar al te dikwerf, dat eene kompagnie tot eenig bijzonder doel van het bataillon moet gedetacheerd worden, zoodat er in zulke gevallen slechts drie kompagniën voor de zamenstelling van het *carré* overblijven, omdat de vijfde of tirailleur-kompagnie daartoe niet kan op-

te veldt zouden rukken, en alzoo in eene verhouding, nadeeliger dan bij een van de Europeesche legers, is aangenomen één officier op de 31 soldaten, namelijk wanneer geen officier ontbreekt, of om de eene of andere reden achterblijft.

(1) De Duitsche schrijver voegt hierbij de navolgende noot: « Volgens mijn gevoelen, zou er bij elke tirailleur-kompagnie één officier meer moeten ingedeeld worden, omdat de verstrooide gevechtswijze meer leiding en toezigt vordert, terwijl de tirailleur-officieren daarenboven, meer dan de in linie vechtende officieren, aan sneuvelen of verwonding blootgesteld zijn.» De maarschalk MARMONT denkt er even zoo over.

trede. Men zou — het is waar — de te detacheren kompagnie uit de vier fuselier-kompagnien kunnen *combineren*, doch daarmede zou men wederom in het groote nadeel vervallen eener zamengestelde afdeeling, wier deelen aan elkander niet gewoon zijn.»

«Zal alzoo een bataillon voor alle eventualiteiten goed georganiseerd zijn, dan moet het uit zes kompagnien zamengesteld wezen. Is er dan eene fuselier-kompagnie gedetacheerd, dan blijven er nog vier kompagnien overig, om het carré krachtig te vormen. Zijn de vijf fuselier-kompagnien vereenigd, dan zal men daarin het groote voordeel vinden, van deze kompagnie te kunnen gebruiken tot de verdubbeling der rotten van die carré-zijden, welke het meeste aan de aanvallen zijn blootgesteld.»

«Het voordeel dat bij het detacheren van eene kompagnie, het bataillon slechts met $\frac{1}{6}$ verzwakt wordt, is wél te behartigen; te meer, daar in de gewone gevallen, het doel eener gewone detachering, even zoo goed door eene kompagnie van 130, als door eene van 160 man kan bereikt worden.» (1)

«Een bataillon van zes kompagnien zou alzoo, na deze voorafgaande beredeneerde zamenstelling, aannemende dat er bij iedere kompagnie drie officieren waren, bestaan uit 19 officieren en 774 onder-officieren en manschappen, de bataillonsstaf niet medegerekend. Indien er vier officieren per kompagnie ingedeeld waren, zou de sterkte bestaan uit 24 officieren en 1008 onder-officieren en soldaten.»

«Daar het bataillon beweegbaarder zal wezen, naar gelang zijne gelederen korter zijn, zoo zou ik ook, voor het gemakkelijker overzicht van den bataillons-chef, aan de eerstbedoelde bataillons-sterkte de voorkeur geven.»

«Ik heb in den aanhef de 13 rotten als het grootste getal manschappen gesteld, 't welk men aan een officier kan toevertrouwen. Wanneer men nu in het *waarachtige* belang der dienst, eenige rotten minder per officier aanneemt, zoo

zou diensvolgens de sterkte van een bataillon van zes kompagnien (voor 4 officieren, 132, hoogstens 144 man, voor 1 officier 10—11 rotten) bestaan uit 24 officieren en 792—864 onder-officieren en manschappen «(Onze bataillons bestaan daarentegen uit 888 onder-officieren en manschappen en 16 officieren, zonder den bataillons-staf, terwijl de kompagnie van een reserve-bataillon, bij 4 officieren zelfs 334 onder-officieren en manschappen telt.)»

«Ziedaar mijne ideeën over de beste organisatie van een bataillon infanterie. Ik heb bij deze beschouwing steeds in het oog gehouden het moreel van den soldaat, tevens mijne denkbeelden door cijfers willen staven, en vermeen dat deze mij tot eene voldoende uitkomst geleid hebben. Bij elke berekening, waarbij de factoren menschen zijn, is niets bedrieglijker, dan wanneer de slotsom niets anders dan een voorbeeld in cijfers uit de rekenkunst vertoont. *De Veldheer en het Vaderland betalen dan toch doorgaans het deficiet.*»

Meermalen, waarde MARIAS! heb ik mij afgevraagd, of de laatste woorden van den Duitschen schrijver, niet voor ons eenen veelbeteekenenden zin kunnen hebben, en of er geen grond bestaat tot de vooronderstelling, dat de Veldheer en het Vaderland wel eens het *deficiet* zouden kunnen moeten betalen, voortspruitende uit de maatregelen, welke alleen uit de met vasten wil gevorderde *bezuiniging* zijn voortgesproten. Sommige korpsen toch, waaronder de kavallerie in de eerste plaats, zijn daardoor bijzonder getroffen geworden, terwijl onze tegenwoordige krijgsorganisatie, op den zuinigheidsvoet geschoeid, naar het oordeel van vele ervaringrijke mannen, er algemeen onder geleden heeft, en geen voldoende waarborgen oplevert voor eenen eventuelen oorlog. Zóó denkt men er buitenlands algemeen over, alwaar men — en hiervan heb ik de bewijzen — met bijzondere belangstelling alles gadeslaat wat in ons leger voorvalt, terwijl de invloed en de indruk der bevolene maatregelen en ook hunne uitkomsten er naauwlettend getoetst worden. En geen wonder, want er was sprake en er was handeling van vereenvoudiging, bezuiniging, en om de dienstitjdbepaling der eigentlijke volkswaapening tot het uitgestrektste minimum te brengen, welke als proeven, op eene vrij uitgebreide schaal, de aandacht van alle mogendheden moesten trekken, zelfs wanneer de kwestie omtrent de staatkundige beteekenis van Nederland, haar onverschillig ware, dat geenszins het geval kan zijn.

Het is aan de aandacht van vele bevoegde vreemde beoordeelaars ook niet ontsnapt, dat de Tweede Kamer onzer Staten-Generaal onze militaire kwestie alleen uit een finantieel oogpunt, en nimmer, of het waren slechts enkele leden, waaronder

(1) De duitsche schrijver laat hierop de navolgende noot volgen: «Uit de zes kompagnien van het bataillon, zou ik er twee tot keur-kompagnien vormen, eene uit de beste soldaten van groote, en eene uit de beste soldaten van kleine gestalte. De eerste zou ik b. v. de grenadier-, de tweede tirailleur-, flankeur- of voltigeur-kompagnie noemen (de namen doen trouwens niets ter zaak). Aan deze kompagnien zoude ik eene onderscheiding geven, zoo niet in soldij, dan toch in kleeding. Voor zulke zaken is de soldaat zeer gevoelig, en dat hij zulks door opofferingen koopen wil, leert ons de krijgsgeschiedenis. De Prins von WREDE had zich voorbehouden, om bij den eersten uitbrekenden oorlog, aan Zijne Majesteit den Koning (van Beijeren) voor te stellen, het regt te verkrijgen, om de bataillons, welke zich het meeste zouden onderscheiden, de grenadier-kompagnien terug te geven, welke bij de zamenstelling van de garde-grenadiers daarvan waren gescheiden; en de veldmaarschalk kende het soldatenhart van nabij.

men den Heer VAN DAM VAN ISSELT en LUYBEN vooral aanduidt, in het voorbijgaan, haar in verband tot onze staatkundige beteekenis hebben beschouwd. In de kleine Duitsche grondwettige staten, waaronder Baden voornamelijk moet genoemd worden, had men dezelfde strekking opgemerkt, terwijl de grootere grondwettige staten het voorbeeld van het tegenovergestelde gaven, en zelfs Belgie, als de jongste staat in de rij der mogendheden, wier onzijdigheid nog zoo kort geleden door al die mogendheden gewaarborgd was, nu een jaar geleden, tegen het Bestuur in, aandrang, om de militaire instellingen te grondvesten op de rol, welke de omstandigheden aan dien jeugdigen staat konden opleggen, namelijk haar uit te breiden, en niet te veel te bouwen op de voorgewende onzijdigheid.

Eene groote verantwoordelijkheid rust in dit opzigt op onze Tweede Kamer, omdat haar wil zwaar gewogen heeft bij de daarstelling der nieuwe grondslagen onzer levende weerbaarheid, en het is te hopen, dat die harer leden, welke vroeger pogingen hebben aangewend, op eene meer staatkundige beoordeeling onzer krijginstellingen te doen voorzitten, niet verflaauwd zijn in hunne meening, wanneer dergelijke levensbeginselen weder ter sprake worden gebragt.

FRAGMENT

VAN

EEN GROOTER VERTOOG OVER HET GEBRUIK DER BRANDPIJLEN IN DEN OORLOG.

(Allgemeine Militär-Zeitung 1846, N°. 1, 2, 3.)

De maarschalk MARMONT heeft goedgevonden in zijn *Esprit des institutions militaires*, eenige bladzijden aan de artillerie te wijden. Men zou in dit hoofdstuk iets uitstekends hebben kunnen verwachten, aangezien de maarschalk eenigen tijd aan het hoofd der artillerie van het keizerrijk heeft gestaan, en dus volkomen in staat moest geacht worden, om in zijn zooeven genoemd werk gulden woorden over de artillerie te plaatsen. Het is bekend hoe weinig deze verwachtingen bevredigd zijn. Het bedoelde artikel biedt zelfs der bescheidenste kritiek zoovele kwetsbare punten aan, dat de roem, welke het kommando der artillerie den hertog verschaft heeft, door zijne pen zeker niet zal vergroot zijn. In het bedoelde hoofdstuk heeft de maarschalk ook eenige beschouwingen over de brandpijlen gemaakt; beschouwingen, welke men, naar het standpunt waarop de zaak tegenwoordig staat, wel den naam van droomerijen zou kunnen ge-

ven, want zijn prophetische geest voorspelt der krijgskunst eene algemeene omkeering, ten gevolge van het gebruik der brandpijlen, en wel bepaaldelijk eene verandering in de getalverhouding der verschillende wapens: eene vermeerdering der kavallerie en eene vermindering der infanterie. Welke omstandigheden, welke ondervinding den hertog tot eene algeheele verandering van denkwijzen hebben gebragt, is volstrekt onbekend, want vele lezers zijner militaire nalatenschap zal het wel niet uit het geheugen gegaan zijn, dat hij vroeger eene meening koesterde, lijnregt in strijd met zijn tegenwoordig gevoelen.

Het is niet onbelangrijk de beide inzigten tegenover elkander te stellen. Wij hebben zooeven het tegenwoordige met een paar woorden gekenschetst; het vroegere uitte de maarschalk in het jaar 1818, in de Parijsche Akademie van Wetenschappen, in een verslag over de brandpijlen, volgenderwijs: (1)

« Men heeft ook reeds in Frankrijk het gebruik der brandpijlen voorgesteld; hier echter heeft men gemeend, dat een projectiel, 't welk meer geweld maakt, dan schade doet, in den oorlog weinig nut zou hebben. In Engeland vermeent men (of beweert men althans, maar zonder goeden grond) dat de brandpijlen vooral in den slag van Leipzig eene groote werking hebben gedaan. De artillerie-officieren van verscheidene mogendheden houden zich ernstig met deze zaak bezig; maar, naar wij hopen, zal het fransche leger, dat eenig regt heeft om het voorbeeld te geven, zich niet verleiden laten om dit te volgen, want de brandpijlen hebben, een klein getal bijzondere gevallen uitgezonderd, volstrekt geen nut gedaan, en voorzeker zou de menschheid, veel meer dan de krijgskunst, zich mogen verheugen, indien geene andere wapenen dan dezulke gebruikt wierden.»

Men kan zich nauwelijks voorstellen dat twee meeningen over eene en dezelfde zaak, meer tegen elkander kunnen overstaan, dan de hier aangevoerde van MARMONT. Beiden zijn uitersten, en de waarheid zal wel, gelijk zoo menigmaal, ook hier in het midden liggen, want de aard der brandpijlen zelve, zal het artilleriegeschut nimmer geheel kunnen doen verdringen, zelfs al mogt het gelukken de snelle baan van een langwerpig ligchaam, vergelijkenderwijs, even zeker te regelen, als die van een rond ligchaam; als stiefkind zullen zij slechts een, alhoewel menigmaal gewenscht, ondersteuningsmiddel voor dit wapen zijn, en aan het inzonderheid defensief element der beschermelingen van de H. Barbara

(1) *Ueberlieferungen zur Geschichte unserer Zeit, Jahrgang 1818, 1° Juliheft, N°. 13. — Kriegsschriften, herausgegeben von Baijerischen Offizieren, Bd. I, Heft 3, S. 62. — Volz, über die Britische Landmacht, Stuttgart 1826, S. 236.*

een offensief element kunnen toevoegen, zelfs een soort van tirailleurstelsel voor het derde wapen van het leger mogelijk maken. Ziedaar de meening die opwelde bij het lezen der vurige hoop van den hertog VAN RAGUSA; zij berustte op eene slechts oppervlakkige kennis der brandpijlen en deden den wensch ontstaan, om den staat van zaken duidelijker in te zien. Daartoe werd vereischt eene uitgebreide studie der werken van CONGREVE, BEM, MONTGERY, HOYER, DUPIN, VOLZ, de opgaven van den *Pocket gunner*, van het *Aide-Mémoire*, van het werk van JACOBI over de Europesche veld-artilleriën, en van een aanzienlijk getal vertogen in de militaire Journalen.

Deze studie deed duidelijk zien, dat het geheim hetwelk nog tegenwoordig nopens de brandpijlen bestaat, niet meer moet gezocht worden in de wijze van hare vervaardiging, want de digte sluijer die het laboratorium van CONGREVE te Woolwich, zijne bijzondere brandpijlfabriek te Bow, de oostenrijksche werkplaats te Raketensdorf bij Wiener-Neustadt, de gebouwen der pyrotechnieke school te Metz, het laboratorium te Vincennes en het laboratorium op een der Deensehe Oostzee-eilanden omhult, is sedert lang verscheurd, niettegenstaande den eed der werklieden, in weêrwil van de strenge wetten, die in de genoemde Europesche nabootsing van het hemelsche rijk heerschen. Hoe streng deze wetten zijn, daarvan willen wij maar één voorbeeld opgeven. De chinesche muur van Raketensdorf mag niemand, noch in hoerenkleeding, noch in burgergewaad of militaire uniform naderen, zonder alvorens aan de wacht aan het strengst onderzoek onderworpen te zijn. Vervolgens wordt een nader onderzoek in 't werk gesteld, en heeft men maar een spoor van verdenking opzigtelijk den indringenden persoon, dan kan de militaire vierschaar hem tot levenslange gevangenis veroordeelen. Wordt hij van kwade trouw of bespieding overtuigd, dan wordt hij zonder genade en wel des nachts in stilte gefusilleerd. (1)

Het bovengezegd onderzoek nu gaf tot resultaat, dat het geheim der brandpijlen tegenwoordig alleen te zoeken is *in de ontdekking van haar doelmatig gebruik*. De opheldering van dit geheim, in het eigen belang, was een gevolg dier erkenning.

Er bestaan wel eene menigte inzichten over het gebruik der brandpijlen, maar zij zijn bijna allen evenzeer in strijd met elkander, als die van den hertog VAN RAGUSA; alle worden voor onweersprekelijke waarheden verklaard, en men neemt de bijzondere oorzaken voor geldende regelen aan; deze wor-

den echter, zal men ook de eerste niet voor droomerijen moeten verklaren, bij zoo weifelende meeningen, noodzakelijk vereischt. De Oostenrijkers hebben zich moeite gegeven, bij de groote manoeuvres, in de omstreken van Verona, in 1834, waar zich bij 80000 man troepen, vijf brandpijlbatterijen bevonden, om de grondbeginselen der taktiek van het nieuwe oorlogswapen praktisch vast te stellen (1); doch aangaande de uitkomsten is niets openbaar gemaakt. Eene poging om de zaak op te helderen, schijnt derhalve ten minste niet verwerpelijk. Zal deze poging echter eenige waarde hebben, zoo moet zij den analytischen weg volgen; men moet de eigenaardigheid der brandpijlen bepalen, waardoor zij in staat zijn zich neven de artillerie te plaatsen; vervolgens moet men de uitwerkselen onderzoeken, zoowel die tot heden bij vredesoefeningen, als die bij het ernstig gebruik verkregen zijn. Uit deze bestanddeelen zal men proefhoudende gevolgtrekkingen kunnen opmaken nopens de wijze van gebruik, de taktiek van CONGREVE's wapen, en deze zullen ten slotte moeten beslissen, op hoedanige wijze de brandpijltroepen moeten worden georganiseerd.

Bezig met de bewerking dezer taak, welke nog op verre na niet voltooid is, moge hier een klein gedeelte er van worden medegedeeld, en dat wel de berigten nopens de wijze van gebruik en de werking der brandpijlen bij werkelijke krijgsgesbeurtenissen.

Even als het buskruid en deszelfs gebruik in Indiën lang bekend waren voor het in Europa in zwang kwam, even zoo zien wij ook dat aldaar reeds vroegtijdig brandpijlen tot krijgsoogmerken werden aangewend, terwijl zulks in Europa eerst van het begin der negentiende eeuw dagteekent, alhoewel men ook hier vroeger enkele voorbeelden van hun gebruik aantreft. Zoo heeft men bepaaldelijk de oorlogsbrandpijlen voor eene pruisische uitvinding willen gehouden hebben, omdat de saksische overste GEISLER er te Berlijn in 1688 had gezien, die 50 tot 120 pond wogen en met zware granaten voorzien waren. Van het gebruik dezer Brandenburgsche brandpijlen is niets bekend geworden, en Europa heeft eerst uit Indiën het nut en de waarde der brandpijlen voor krijgsoogmerken leeren kennen, toen men, in den loop der achttiende eeuw, zich in de binnenlandsche aangelegenheden der Indische staten begon te mengen en aan hunne onophoudelijke twisten deel te nemen.

Toen de fransche kolonel Bussy den 21 Augustus 1750 bij

(1) *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Kriegs* 1834, Bd. III. S. 75.

(1) *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Kriegs* 1834, Bd. II. S. 9.

Trivadi met 5300 man het 20000 man sterke leger van den Nabob van Carnatic, MAHOMED-ALI, geheel versloeg, leden zijne troepen door het vijandelijk geschut- en geweervuur niet het minste verlies; slechts eene brandpijl, welke de Mahomedanen afstaken om de kavallerie te verschrikken, trof een munitiewagen en deed dien in de lucht vliegen, waardoor eenige Cipajers gekwetst werden. (1)

De bekende Nabob van Mysore, HYDER-ALI, vermeerderde de brandpijlen bij zijn leger zoo aanzienlijk, dat hij in 1766 reeds 1200 brandpijlwerpers had, waarvan hij er later 500 op kameelen plaatste, en ieder hunner een' met een geweer gewapend scherpshutter toevoegde. Zij werden door hem gewoonlijk in gemeenschap met de ligte ruitery gebruikt, en hebben nu en dan niet onaanzienlijke voordeelen doen behalen. (2)

Zoo verontrusteden bijv., in September 1780, 2000 à 3000 ruiters en brandpijlwerpers het legerkamp van den britschen generaal MUNRO, om den afmarsch van HYDER-ALI's beste troepen te verbergen, die den 10^{den} September het korps van den kolonel BAILLIE aangrepen. (3) Deze schaarde zijne troepen in een groot carré, in welks hoeken het geschut werd geplaatst en sloeg in deze formatie drie aanvallen af. Hoe hevig ook het vijandelijk geschutvuur was en de brandpijlen in de dicht geslotene gelederen van den engelschen legergroep moorddadig werkten, zou deze zich toch waarschijnlijk doorgeslagen hebben, ware niet een munitiewagen door eene brandpijl getroffen, waardoor hij met nog drie andere in de lucht vloog. De vijand maakte van de hierdoor ontstaande verwarring gebruik, om een' nieuwen aanval met de kern zijner kavallerie te doen, welke de geheele nederlaag der Engelschen veroorzaakte, die meer dan 4000 man verloren. (4)

Toen het korps van den engelschen generaal sir EYRE COOTE, in den veldtocht van 1781, genoodzaakt werd zich bij Porto Novo, door HYDER ALI's leger heen te slaan, opende laatstgenoemde het gevecht met eene linie ongeregelde ruitery, die eenige schoten deed en eene menige brandpijlen wierp. Hare taak was eigenlijk om de batterijen op de hoogten, waarover

de weg der Engelschen liep, te verbergen. Zonder zich lang te beraden rukte de engelsche kolonne op haar aan en vuurde eenige malen in het voortgaan. Zoodra de Engelschen naderbij kwamen, trok de kavallerie met de brandpijlwerpers langzaam terug en verdween ten laatste achter het houtgewas en de zandheuvels in den rug van het vijandelijke leger, en nu ontwaarden de Engelschen plotseling zes sterke bedekt gestaan hebbende batterijen, ieder van 6 à 10 kanonnen, die nog geen schot hadden gedaan; de Engelschen maakten nu halt en hadden veel van de genoemde batterijen te lijden. In den slag, die nu ontstond, had er eene artilleristische merkwaardigheid plaats: de kapitein MOORHOUSE deed namelijk zoo hevig uit een metalen zesponder met kartetsen vuren, dat het stuk smolt. (1)

In den veldtocht van 1783 werd het engelsche korps op zijn' terugtocht van Pallierstrom naar Vandewach bestendig door sterke hoopen vijandelijke ruitery en brandpijlwerpers vervolgd, zoodat de britsche achterhoede bijna 200 dooden en gekwetsten had. (2)

Toen de generaal THOMAS, vereenigd met VARON ROW, den vorst van Typur aanviel, maar zich na den slag bij Tut-tahbor tot den terugtocht genoodzaakt zag, werd diens achterhoede in den beginne met geschut, en toen haar snellere marsch het achterna rukken der artillerie schier onmogelijk maakte, met brandpijlen en lontgeweren beschoten. (3)

TIPPO SAIB, de zoon en opvolger van HYDER ALI, bragt de brandpijlwerpers van zijn leger op 5000 man, en in de oorlogen van dezen vorst, alsmede in die der Mahratten en andere Oostersche volken, werden de brandpijlen bestendig aangewend (4), bepaaldelijk in 1799, bij de verdediging van Seringapatnam door de troepen van TIPPO SAIB. Zij wierpen er een groot getal op de Engelschen, met zeer groote vernielende werking, maar konden niet verhinderen dat de storm van den 4^{den} Mei, waarbij de sultan het leven liet, gelukte. De hier gebruikte brandpijlen waren 8 duim lang, hadden in middellijn 1¹/₂ duim, de hulsen waren van voren met ijzeren punten bezet, en de bamboesstok was 8—10 voeten lang. (5)

Ziedaar de voornaamste gevallen waar de brandpijlen in Indien werden gebruikt vóórdt CONGREVE's bemoeijingen het

(1) *History of the military transactions in Hindostan*, p. 150. — *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges*, 1825, B^d. III, S. 103.

(2) V. D. LUHE, *Milit. Conversations-Lexicon*, Adorf, 1836, B^d. IV, S. 337.

(3) MUNRO, *Geschichte des Krieges in Ostindien*, S. 156.

(4) HAAFFNER, *Reise in eenen palankain, of lotgevallen en merkwaardige aantekeningen op eene reize langs de kusten Oriza en Coromandel*. — *Histoire d'HYDER ALI, par MAÎTRE DE LA TOUR*, T. II, p. 244. — VALENTIA'S and SALT'S *Reisen in Ostindien*, B^d. I, S. 434.

(1) MUNRO, *Geschichte des Krieges in Ostindien*, S. 227—229.

(2) Idem, S. 308.

(3) *Mémoires des Généraux GEORG THOMAS, com Capitaïn FRANKLIN*.

(4) V. D. LUHE, *Militair Conversations-Lexicon*, B^d. IV, S. 387.

(5) MONTGERY, *Traité des fusées de guerre*, Paris 1825, p. 79. — MEIJER, *Handbuch zur Geschichte der Feuerwaffentechnik*, Berlin 1835.

zóóver bragten, dat dit projectiel ook in Engeland werd ingevoerd. Hij had in het jaar 1805 een plan ontworpen om Boulogne aan te vallen, en stelde het den Prins van WALES in het pavillioen te Brighton voor. De Prins (later koning GEORGE IV) was met het nieuwe aanvalsonwerp zóó ingenomen, dat hij eenen eigenhandigen brief aan den minister PITT schreef, om hem aan te bevelen zijne aandacht onmiddellijk er op te vestigen, ten einde het ontwerp te kunnen aannemen, en CONGREVE, met den kotter die voor 's Prinsen gebruik te Brighton lag, naar Walmer Castle, het verblijf van PITT zond. Het gevolg was dat er terstond voorbereidselen tot den aanval werden gemaakt. (1) Sir SIDNEY SMITH werd tot bevelhebber van het eskader benoemd, en 10 booten werden, onder de leiding van CONGREVE, voor de brandpijldienst uitgerust. De voorbereidselen waren in het begin van November gereed, zoodat het eskader eerst den 18^{den} van die maand voor Boulogne verzameld was. De aanval werd tegen den nacht van den 20sten op den 21sten bepaald. Het weder was den 20sten zeer gunstig, CONGREVE had op de booten alles geregeld en was gereed om op de reede post te vatten, toen de wind des avonds tegen elf uren naar het noordwesten omsloeg en zoo hevig opstak, dat sir SIDNEY genoodzaakt was de schepen terug te ontbieden, zonder dat er een enkele vuurpijl was geworpen. (2)

In het voorjaar 1806 bragt CONGREVE verscheidene verbeteringen aan zijne brandpijlen, zoodat, ten gevolge van eenige proeven bij Woolwich, welke de Master of the ordnance, lord MOIRA, en de eerste lord der admiraliteit, lord HOWICK, bijwoonden, het bevel gegeven werd om nieuwe voorbereidselen te maken tot een aanval op Boulogne, over welken de commodore OWEN het bevel zou voeren.

De omstandigheden begunstigen echter de tweede onderneming evenmin als de eerste. Op het oogenblik dat de voorbereidselen gereed waren, in het schoonste jaargetijde, werden er vredesonderhandelingen geopend, en de inscheeping van lord LAUDERDALE naar Frankrijk, deed de operatiën staken. Zoo verstreek weder de zomer, en eerst na de afreis van den engelschen gezant, had de aanval plaats. Den 8sten October was het eskader voor Boulogne, en alhoewel lord LAUDERDALE nog op den terugweg was, besloot de Commodore OWEN, aangezien den gunstigen wind, den aanval

niet langer uit te stellen. Derhalve namen op genoemden dag 18 booten de noodige toestellen en projectielen aan boord en roeiden tot nabij de kust.

De aanval geschiedde met zooveel orde als men met de nieuwe dienst maar kon verwachten. In een half uur werden 200 vuurpijlen geworpen. In minder dan tien minuten tijds, na het eerste salvo, ontwaarde men brand in de stad. Hij duurde van twee uren des morgens tot den volgenden avond. Van het boord der *Aide* zag men de puinhoopen van acht gebouwen, en de aanhangers van CONGREVE wilden, uit de omstandigheid dat lord LAUDERDALE en zijn gevolg, op hunne doorreis te Boulogne, met bijzondere omzigtigheid werden gadegeslagen, opmaken, dat de schade aanzienlijk is geweest. (1)

Fransche berigten zeggen daarentegen, dat de brandpijlen te Boulogne den matrozen aanleiding tot spotternij gaven, dat zij haar eenen spotnaam gaven, ze aan ijzeren of houten hefboomen bevestigden en in zee wierpen; nat zand zou de brandsas, waarmede de brandpijlen uit verscheidene brandgaten brandden, oogenblikkelijk hebben uitgedoofd (2), en PAIXHANS zegt bepaald, dat de schade te Boulogne aangerigt, slechts van de gelijktijdig geworpen bommen voortkwam. (3)

In het begin van September 1807 hebben de Engelschen Kopenhagen met brandpijlen in brand gestoken, maar deze projectielen werden bij die gelegenheid krachtdadig ondersteund door 6412 bommen, 4966 kogels en een groot getal brandbommen, die met de pijlen gezamentlijk in de stad geworpen werden. (4) Volgens berigten van ooggetuigen, is de werking der brandpijlen ook in Kopenhagen gering geweest, doch deze verzekeringen strijden met de daadzaak, dat de Deensche regering, na het bombardement, een comité van artillerie-officieren benoemde, om de werking der brandpijlen te onderzoeken, en in het rapport dezer commissie wordt het nieuwe wapen eene vermogende ondersteuning der artillerie genoemd, ten gevolge waarvan de kapitein SCHUHMACHER met de vervaardiging der brandpijlen belast werd. (5) Evenzoo bevestigt het rapport van den baron EHEN, na de kapitulatie van den 7^{den} September opgemaakt, dat een brandpijl die een gebouw had getroffen, behalve door het dak, nog door drie verdiepingen was heengeslagen, en toen in een' muur gedrongen. (6)

(1) CONGREVE, *Abhandlung über die allgemeinen Grundsätzen, die Kräfte und die Leichtigkeit der Anwendung des Raketensystems*, u. s. w. Weimar 1829, S. 4.

(2) Idem, S. 8.

(1) CONGREVE, *Abhandlung*, als boven, S. 9. 10.

(2) *Victoires et conquêtes*, Vol. 17, p. 295. — MONTGERY, *Traité des fusées*, p. 132.

(3) *Nouvelle force maritime*, Chap. IX. — (4) Idem. — (5) MONTGERY, p. 134. — (6) Idem, p. 105.

In het jaar 1809 werd de fransche vloot bij het eiland Aix, en het eiland zelf met brandpijlen beworpen, welke, volgens PAIXHANS, niet de geringste schade veroorzaakten.

In hetzelfde jaar werden deze projectielen bij het bombardement van Vlissingen gebruikt; hare beweging was aldaar zoo onregelmatig, dat sommige, volgens het verhaal van de Engelschen zelve, weder naar de batterij terugkeerden. Zij beweren, dat de fransche gouverneur der vesting, de generaal MONNET, een formeel protest tegen het gebruik der brandpijlen, als strijdende met het regt der volkeren, aan lord CHATAM heeft doen toekomen, en verhalen, dat de brand in verscheidene wijken der stad gelijktijdig uitgebroken zij, dat het raadhuis en 70 gebouwen vernield en nog een grooter getal meer of minder beschadigd werden, terwijl men slechts 20 à 30 man tot het werpen van een klein getal brandpijlen gebruikt had. De Franschen zelve ontkennen de voormelde vernielingen niet; ook moest de generaal MONNET, na twee dagen hevig van de land- en zeezijde te zijn beschoten geworden, zich met 6000 man krijgsgevangenen geven. (1)

Evenzoo bediende zich lord COCHRANE, in 1809, van de brandpijlen tegen het royalistisch garnizoen van het fort Callao. Het mislukken van dezen aanval schrijft men aan de omstandigheid toe, dat men geen brandpijlen genoeg geworpen had. (2)

In 1811 gebruikten de Franschen brandpijlen voor Cadix, die eenen zeer grooten afstand bereikten, en de Engelschen bewierpen er mede den franschen belegeringsarbeid; maar noch de eene, noch de andere deden veel werking. (3) De Franschen konden hier in 't algemeen, met alle mogelijke kunst en volharding, niets uitrigten, zoodat zij het beleg, nadat het twee en een half jaar had geduurd, den 15^{den} Augustus 1812, in allerijl moesten opbreken.

POUQUEVILLE verhaalt, dat toen de beruchte ALI, pacha van Janina, de burgt Argyro Castro in 1811 belegerde, des vijands nieuwe taktiek de verdedigers in verslagenheid bragt, daar hij den oorlog niet meer op de wijze der Schypetars van verre en met geweerschoten voerde. De Engelschen hadden hem namelijk berggeschut, mortieren en het nieuw uitgevonden vernielingsmiddel der Congrevische brandpijlen verschafft, en hunne resultaten — de verwoesting van Kopenhagen waardig — sloeg de aan de taktiek der heldeneeuwen gewone volken den schrik om 't hart. Later, toen de oude

tijran van Epirus zich in zijn kasteel zag ingesloten, schoot hij de stad Janina, door bommen, granaten en brandpijlen in brand (1).

Bij den slag van Leipzig bevond zich ook het, kort te voren, te Woolwich, opgerigte brandpijlkorps onder bevel van den kapitein BOGUE. De berigten nopens de werking der brandpijlen bij deze gelegenheid komen tamelijk wel overeen. PAIXHANS vermeent, wel is waar, dat slechts eenige munitiewagens er door in de lucht gevlogen en eenige paarden schuw geworden zijn, naar zijne meening, zaken van gering belang, die op de beslissing van den grooten slag geen invloed hadden. Gewis zal het wel niemand in de gedachte gekomen zijn, om de overwinning van Leipzig aan de brandpijlen toe te schrijven, doch PAIXHANS erkent toch, ondanks zich-zelfen, dat zij hier met eenig goed gevolg zijn gebruikt geworden. De engelsche brandpijlbattery rukte den 18^{den} met de derde pruisische brigade, eene pruisische voetbattery en de kort te voren, tusschen Taucha en Paunsdorf, tot de bondgenooten overgegene Saksische artillerie voorwaarts, en beschoot den vijand, middelerwijl de generaal VON BULOW Stüntz en Sellerhausen veroverde. De engelsche majoor HAMILTON SMITH zegt (2), dat eene fransche kolonne van 4 bataillons, tot het korps van den generaal NANSOUTY behoorende, op de eerste brandpijlcharge, genoodzaakt geweest is de wapens neer te leggen, en dat de generaal VON BULOW, die, om des vijands onderwerping aan te nemen, vooruit gegaloppeerd was, hem dit medegedeeld had. Wel heeft de graaf LÖWENHJELM tegen MONTGERY het berigt van den majoor HAMILTON in twijfel getrokken, dat de brandpijlbattery zich bij de Pruisen heeft bevonden, maar hij heeft er niet aan gedacht, dat de derde pruisische brigade, gelijk het geheel derde legerkorps der vierde kolonne, onder het bevel van den kroonprins van Zweden was geplaatst. De graaf heeft na den slag, op de punten waar de brandpijlen geworpen waren, eene menigte vreeslijk verminkte en verbrande lijken gevonden (3); een teeken van de groote werking der brandpijlen.

De manschappen van het brandpijlkorps — de eenige Engelschen bij Leipzig tegenwoordig — kregen, uit hoofde van hun gedrag bij den slag, de koninklijke vergunning, om op hunne helmen en zadeldakens het woord *Leipzig* te voeren. (4)

(1) POUQUEVILLE, *Histoire de la régénération de la Grèce*, Paris 1824. Vol. I, p. 340.

(2) *Encyclopaedia britannica. Supplement.* Vol. IV, p. 722. Edinburg.

(3) MONTGERY, *Traité*, p. 207, 208. — (4) CONGREVE, *Abhandlung*, enz., p. 10.

(1) MONTGERY, p. 134—135. — (2) Idem, p. 133.

(3) PAIXHANS, *Nouvelle force maritime*, Ch. IX.

In hetzelfde jaar dienden de brandpijlen bij het korps van WALLMODEN, in het gevecht aan de Gôhrde, om de kaval-lerie der Franschen te verstrooijen, en de stelligste tegenstanders der brandpijlen laten hare werking bij deze gelegenheid volkomen regt wedervaren. (1)

Wittenberg werd hevig met brandpijlen beworpen, maar hare werking stond niet in verhouding tot haar getal.

Evenzoo werd Dantzig met eene groote menigte brandpijlen overstelpt, want alhoewel de Russen met het belegeringsgeschut slechts 3500 congrevische projectielen ontscheepten, leverde de engelsch-russische vloot, onder bevel van den admiraal GREIGH, nog een aanzienlijk getal aan het belegeringskorps. De vloot zelve wierp, den 3^{den} en 4^{den} September, 8500 kogels, bommen en brandpijlen, naar Neufahrwasser en Weichselmünde, vervolgens, den 16^{den} October, 20000 projectielen van allerlei aard naar Neufahrwasser en de fransche verschansingen, in 12 uren tijds, zoodat iedere minuut meer dan 30 schoten werden gedaan. Het belegeringsleger wierp uit de omstreek van Wonneberg en Tempelburg, den 26sten Augustus, eene menigte brandpijlen naar de stad, waarvan 15—16 de borstweringen der bastions Kessel, Sandgrube en Neugarten troffen, doch geen schade veroorzaakten. Den 10^{den} October wierp eene bij Klein-Schellmühl geplaatste brandpijlatterij meer dan 1000 pijlen, waarvan slechts 10 de uitgebreide stad bereikten, en eene een klooster in brand stak, hetwelk tot een lazareth was ingerigt. Het grootste gedeelte viel in de grachten, of kwam op het glacis neder. Den 11^{den} October veroorzaakten de brandpijlen op drie plaatsen brand. Den 18^{den} October zouden, volgens de opgave van d'Artois, 1000 brandpijlen, benevens 800 bommen, 1200 granaten en 4000 à 5000 kogels, in 24 uren tijds op de stad geworpen en geschoten zijn (2), welke projectielen, volgens hem, op een' afstand van 3/470 tot 3750 schreden den Poggenpühl en de Hundegasse bereikten; eenigen bereikten zelfs een afstand van 4000 schreden.

Den 21sten October verminderde het vuur, nochtans werden er dagelijks nog 250 bommen en 500 brandpijlen naar de stad geworpen (3).

Over 't geheel hebben de brandpijlen bij Dantzig slechts eene onbeduidende werking gedaan, hetgeen de russische be-riktgever aan de ingetrokkene vochtigheid wil toeschrijven (4).

(1) VOLZ, *über die britische Landmacht*, S. 233.

(2) d'ARTOIS, *Relation de la défense de Dantzig*, p. 210.

(3) v. MALINOWSKY und v. BONIN, *Geschichte der Brandenburgisch-preussischen Artillerie*; Bd. III, S. 480, 481, 83, 85, 86.

(4) *Aperçu des opérations des troupes alliées devant Dantzig de 1813*, par un officier russe.

Voor Glogau bediende men zich van brandpijlen om gedrukte proclamatien en uittreksels uit couranten-artikels op de stadsdaken te werpen, waar zij onbemerkt konden gelezen worden. Zij waren op dun papier gedrukt en los om den uitwerpcylinder gewikkeld; een draad garen hield ze bij het uitwerpen bijeen. Op deze wijze werden den 13^{den} November 3000 couranten en proclamatien, en op den 30sten December wederom een groot getal in de stad geworpen (1).

In den oorlog op het Pyrenesche schiereiland, werden de brandpijlen zelden gebruikt; echter is het eene erkende daadzaak dat zij bij den overgang over den Adour, eene brigade van de lijfwacht gered hebben, naardien deze het eerst was overgegaan, en zich slechts door middel der genoemde projectielen tegen de aanvallen der Franschen kon staande houden (2).

In 1813 kreeg de kapitein BRULARD last van den maarschalk DAVOUST om zich nader bekend te maken met de Deensche brandpijlen van SCHUHMACHER. Daar de op den 10^{den} Januarij 1814 bij Hamburg gedane proeven den maarschalk voldeden, beval hij, op BRULARD's voorstel, een aantal brandpijlen te vervaardigen. Zij zouden bij de verdediging van Hamburg gebruikt worden, doch ten gevolge der restauratie werd het beleg der stad opgeheven, zoodat men slechts een toestel bij een' der laatste aanvallen plaatste, en twee brandpijlen tegelijk kon werpen, want daarop vernielde een vijandelijke kogel den toestel (3).

In den slag van Waterloo waren ook brandpijlatterijen, doch geen enkel berigt zegt iets aangaande haar gebruik of hare werking, zoodat de Franschen eerst vernamen dat zij tegen hen bestemd waren geweest, toen ze met het britsche leger naar Parijs togen.

De Oostenrijkers hebben bij het beleg van Hunningen in 1815 eene brandpijlatterij gehad, maar zij is niet gebruikt (4).

In den oorlog van Engeland tegen Noord-Amerika, in 1815, zouden, volgens een' Amerikaanschen schrijver (5), de brandpijlen de militie van Nieuw-Orleans slechts minachting hebben ingeboezemd, daar zij wel is waar twee voorwagens in de lucht hadden doen vliegen, doch slechts 10 man buiten gevecht stelden; daarentegen verhaalt een engelsch schrijver

(1) MEIJER, *Artillerietechnik*, B^d. I, S. 477—78. — v. BONIN, *Geschichte der Brandenburgisch-preussischen Artillerie*, B^d. III, S. 490.

(2) *Archiv für Artillerie- und Ingenieur-offiziere*, B^d. IV, S. 282.

(3) MONTGERY, *Traité des fusées*, S. 190—197.

(4) V. D. LUHE, *Militair Conversations-Lexicon*, B^d. IV, S. 388.

(5) *Historical Memoir of the war in West-Florida and Louisiana by LA-CARRIÈRE LATOUR*, p. 121.

dat de militie van Havre de Grace zeer verschrikt was geweest van wege de werking der brandpijlen. (1)

In 1821 volgde eene afdeeling van het Oostenrijksche brandpijlkorps met 15 brandpijltoestellen het leger in den Napelschen veldtogt, en deed, luidens oostenrijksche opgave, groote diensten bij Antrodocco, Montecasino en San Germano. Naardien echter de Napolitanen in dezen veldtogt in 't algemeen al zeer spoedig op de vlugt gingen, blijft het onbeslist, of men hier aan de brandpijlen eene groote werking kan toeschrijven. (2)

In 1825 was eene beslissende overwinning der Engelschen op de Ashantijnen, hoofdzakelijk het werk der Congrevische brandpijlen, waarvan eene den koning van Ashanté, dadelijk bij den aanvang van het gevecht, kwetste. Zijn ontsteld gevolg dacht niet anders, of de bliksem had hen getroffen. (3)

In 1828 wilden de Oostenrijkers in de haven van Algiers schepen in brand steken; zulks gelukte hun door middel der brandpijlen niet. (4)

De Russen hebben zich in de Turksche en Persische oorlogen van 1828 en 1829 van brandpijlen bediend. Bij het beleg van Brailow werden, onder anderen den 12^{den} Junij, de vestingwerken door het tegen hen werkend geschut gedeeltelijk vernield, terwijl het overige geschut, dat tegen de stad was gerigt, gebouwen deed instorten en den brand in de stad, zoowel door granaten en bommen, als door congrevische brandpijlen aanzienlijk vermeerderde, waarbij bepaaldelijk de laatstgenoemden den belegerden groote schade toebagten (5). Vervolgens kwam den 23sten Julij eene brandpijl batterij van Brailow voor het legerkamp van Schumla aan, doch aangaande het gebruik en de werking dier batterij tegen het legerkamp is niets bekend (6).

Bij het beleg van Silistria in 1829, zochten de Russen, aangezien het verschil van meening tusschen SEBET-pacha, een grijsaard van 70 jaren, en den jeugdigen bevelhebber van de Aziatische troepen der bezetting, ACHMED-pacha, betrekkelijk de overgave, een voor hen gunstig besluit door een bombardement te bewerken. Tot dat einde werden

er, behalve bommen, ook brandpijlen in de stad geworpen (1).

In 1830 is Brussel met brandpijlen beworpen geworden, doch naar het schijnt met geringe uitwerking (2).

In 1831 zouden de Russen in den poolschen veldtogt zich met voordeel van de brandpijlen tot versterking van de tirailleurlinie bediend hebben, en ook eene soort van vuurwerktuigen (*orgelwagens*) naar engelsche inrigting, met negen looplen, onderling verbonden op een soort van affuit bevestigd, en die door eene gemeenschappelijke schroef en met één vuur afgeschoten werden, werden medegevoerd; ook zouden de Polen in deze oorlogen 10 brandpijltoestellen bij hun leger hebben gehad (3).

MEHEMED-ALI had in 1830 brandpijlen uit Engeland laten komen, en bij Cairo en Torah proeven er mede genomen. In November 1831 werd eene afdeeling egyptische brandpijl troepen in den Syrischen veldtogt met kleine vaartuigen de andere troepen vooruitgezonden; 5000 man infanterie en 300 ongeregelde snel bijeengebragte syrische ruiters rukten met gezegde afdeeling naar St.-Jean d'Acre op. Op ruim anderhalf uur afstands van de stad ontmoeteden zij ABDALLAH's ruitertij, 600 à 700 man sterk. De brandpijl batterij werd voorgebragt, gaf een salvo, dat groote verwarring bij den vijand veroorzaakte, en hem tot overhaasten terugtogt bewoog. Daarop werd de stad zelve met brandpijlen beworpen, waardoor er zeer spoedig brand ontstond en vele manschappen van het garnizoen gekwetst werden. De Europeesche officieren die bij de gebeurtenis tegenwoordig waren, vonden hierin een nieuw bewijs dat de brandpijl een goed hulpwapen zij. (4)

In 1832 werden engelsche brandpijlen voor Oporto met weinig vrucht aangewend. (5)

In 1834 vloog eene brandpijl van het engelsch hulplegioen in Spanje, terug, beschadigde de brandpijltroepen en veroorzaakte den terugtogt van het Christinische korps. (6)

In 1836 bevond zich bij de troepen, die de rooverbenden afwezen, welke de Hongaarsche grenzen schonden en een aantal hongaarsche kasteelen bestormden en vernielden, eene afdeeling van het oostenrijksche brandpijlkorps; deze zou hier bij verscheidene gelegenheden zoo nuttige diensten heb-

(1) *Histoire de la guerre entre les Etat-Unis de l'Amérique*, par BRACKENBRIDGE, traduit par BELMAS, Vol. I, p. 264.

(2) *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Kriegs*, 1823, B^d. III, S. 110.

(3) *Allgemeine Militär-Zeitung*, 1826, S. 398.

(4) MEIJER, *Vorträge über Artillerie-technik*, B^d. I, S. 480.

(5) *Kais. Russ. Ingenieur-Journal*, B^d. IX, Heft 2. — *Archiv für Art. und Ingenieur-Officiere*, B^d. VIII, S. 37.

(6) V. WITZLEBEN, *Darstellung des russisch-türkischen Feldzugs, 1828-29. Magdeb.* 1829—31, B^d. I, S. 43.

(1) v. WITZLEBEN, *Darstellung, als oben*, B^d. II, S. 56.

(2) MEIJER, *Artillerie-technik*, B^d. I, S. 481. Deze opgave van MEIJER is geheel bezijden de waarheid; eerst later zijn bij ons eenige uitgebreide proeven met brand- of oorlogspijlen genomen; zie het slot.

(3) MEIJER, *Idem.* (*De Spectator.*)

(4) *Archiv für die Artillerie- und Ingenieur-Officiere*, B^d. XI, S. 115.

(5) MEIJER, *Handbuch zur Geschichte der Feuerwaffentechnik.*

(6) *Archiv für die Artillerie- und Ingenieur-Officiere*, B^d. IX, S. 263.

ben gedaan, dat men bij latere invallen der Montenegrijnen het zeer had betreurd, dat er geene brandpijlbatterij in de nabijheid was. (1)

In 1837 voerden de Franschen voor het beleg van Constantine 200 brandpijlen mede. In het aan de artillerie gegeven bevel heette het, dat de brandpijlen van de mortierbatterij, links van de Tunische redoute, even als de bommen, moesten geworpen worden, en wel tegen het aanvalsfrent: de Casbah en de batterijen, die door regtstreeksche schoten het moeilijkst zouden tot zwijgen te brengen zijn. Welke werking de brandpijlen gedaan hebben, wordt in het verslag van den luitenant-generaal FLEURY, nopens de operatiën der artillerie, niet gezegd; men leest daarin alleen, dat de mortierbatterij den 9^{den} October goed geworpen heeft, zonder dat zij een' duurzamen brand had kunnen verwekken. Voor het overige werd aan de Casbah na de verovering, geen enkel teeken van brandpijlwerking gevonden. (2)

Het is niet bekend, of de Bey van Constantine zich ook van brandpijlen heeft bediend; naar men wil zou een Italiaan, na de mislukte expeditie van 1837, eenige brandpijlbatterijen voor hem hebben georganiseerd. (3)

Uit deze historische opgaven blijkt, dat in de navolgende gevallen en voor de hieronder aangeduide oogmerken, de brandpijlen met vrucht gebruikt zijn, en gevolgelijk ook in latere tijden, onder dezelfde omstandigheden en tot dergelijke einden, zullen mogen aangewend worden:

- 1) *Tegen kavallerie*, dewijl het geraas en de vuurstraal der brandpijlen op de paarden een zeer ongunstigen indruk maken, gelijk bij Trivadi in Indiën, en in 1813 aan de Göhrde gebleken is.
- 2) *Tegen artillerie*, hoofdzakelijk tot het in brand steken der munitiewagens, gelijk bij Trivadi, Leipzig en New-Orleans.
- 3) *Tegen kolonnen*, gelijk in 1780 tegen de troepen van BAILLIE en bij Leipzig tegen de infanterie-kolonne van het korps van NANSOUTY. In dit geval moet de brandwerking van den vuurstraal der pijlen de gelederen evenzoo dunnen, als de beroemde Zorndorfer kogel zulks vermogt.
- 4) *Bij de voorhoede*, als zij genoodzaakt is zeer snelle marschen te maken gelijk de Egyptische voorhoede in Syrie, in 1831.

(1) *Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges*, 1841, Bd. II, S. 10.

(2) *Archiv für Artillerie- und Ingenieur-Offiziere*, Bd. VIII, S. 79—87.

(3) *Berliner privilegierte Zeitung*, 1837, No. 2.

5) *Bij rivierovergangen*, ter ondersteuning van de eerst-overgegene troepen, bepaaldelijk als de artillerie hen niet terstond kan volgen.

6) *Voor het maskeren van batterijen* door ligte kavallerie, die met brandpijlen voorzien is, zooals in 1781, bij Porto Novo.

7) *Voor het verbergen van bijzondere bewegingen*, gelijk in 1780 den afmarsch der beste troepen van HYDER-ALI tegen het korps van den kolonel BAILLIE.

8) *Ter versterking der tirailleur-linie*, gelijk de Russen deden in den poolschen veldtocht.

9) *Ter vervolging*, gelijk in 1783, op den terugtocht der Engelschen van Pallierstrom naar Vandewach, en na den slag van Tuttabhor, toen de artillerie de snelle bewegingen niet meer volgen kon.

10) *In den bergoorlog*, gelijk aan de Montenegrijnsche grenzen.

11) *Tot inbrandsteking en vernieling van magazijnen*, enz., gelijk bij Kopenhagen, Janina, Wittenberg, Brailow, Silistria, St.-Jean d'Acre.

12) *Tegen militie en onbeschaafde volken*, wien het vreemd verschijnsel ontzet, gelijk in 1811, bij Argyro Castro, tegen de militie van Havre de Grace, in Noord-Amerika, en tegen de Ashantijnen.

13) *Tot het werpen van proclamatiën*, enz., gelijk voor Glogau in 1813; waarschijnlijk heeft de door zijn brugstelsel bekend geworden Oostenrijksche kolonel BIRAGO, hieruit aanleiding genomen om de brandpijlen aan te bevelen ter verzending van dépêches in den rug der opererende legers; als 't ware eene soort van veldpost (1).

Nadere bijzonderheden nopens de wijze van gebruik der brandpijlen bij de opgenoemde gevallen, zal men eerst kunnen bepalen, als de eigenaardigheden en werkingen der vredesproeven mede zijn onderzocht, waarbij voorzeker, met opzigt tot de laatste, alleen de werking van het treffen en het vermogen van indringen kan opgemaakt worden, terwijl de zedelijke werking, als een gewichtig bestanddeel, niet minder zal moeten in aanmerking genomen worden, want bij een aangenomen even groot getal treffers, zullen de brandpijlen, uithoofde van haren vuurstraal, geslotene massa's veel eerder kunnen ontbinden, dan de projectielen van het geschut.

Uit dit door ons overgenomen uittreksel blijkt het duidelijk, dat de Hoogduitsche schrijver van voornemen is, om

(1) *Oestr. Militärische Zeitschrift*, 1844, Bd. II, S. 25.

eenen onpartijdigen analytischen weg te volgen, waardoor zijn werk voor de wetenschap van groot belang kan worden. Wij hebben het onzen lezers medegedeeld, om te tonen: 1°. dat wij aan dezen nieuwen jaargang eene gewenschte verbetering van technische waarde willen geven; 2°. omdat het ons is voorgekomen dat dit onderwerp thans meer ter sprake is gekomen en zelfs de aandacht en werkdadige bemoeijing van Z. K. H. den Prins van ORANJE heeft getrokken; 3°. dat dit alles welligt het gevolg zal hebben, dat de proeven, vroeger bij ons te lande genomen met de brand- of oorlogspijlen, waarvan wij in ons vijfde deel, bladzijde 113, en volgende een uitvoerig verslag hebben gegeven, 't welk den duitschen schrijver niet bekend schijnt, welligt zullen hervat worden; 4°. om onze lezers te brengen op het tegenwoordig standpunt van dit oorlogs-brandmiddel.

De Spectator.

Correspondentie oopens de Voorzorg.

Aan de Redactie van den Militairen Spectator!

Ofschoon behoorende tot het groot getal officieren, die aan het plan om eene Spaarkas op te rigten, geen bijval verleenen, meen ik echter over dat onderwerp niet te mogen zwijgen, maar houd ik mij veeleer verplicht, de redenen die mij, en zoo velen met mij, terughouden, aan de Redactie van den *Militairen Spectator* bekend te maken. De edele en lofwaardige pogingen van de heeren majoors van RIJNEVELD en ENGELBERTS, aan wie gewis ieder officier volgaarne zijne hulde brengt en zijne erkentenis betuigt, vorderen van hen, die niet tot het voorstel toetreden, minst genomen, een beleefd antwoord.

De tot grondslag gestelde bewering: «Dat de officier in den tegenwoordigen tijd zoude moeten besparen voor den lateren tijd,» schijnt mij toe voor grondige wederlegging vatbaar te zijn. Bij eene aandachtige vergelijking van den geldelijken toestand des actief dienenden officiers, met dien van den gepensionneerden, doet de eerste zich ongunstiger voor dan de laatste, en kan men dus in waarheid zeggen, dat het lot, hetwelk den officier in de toekomst verbeidt, betrekkelijk beter is dan dat hetwelk hem in den tegenwoordigen tijd te beurt valt. Zijn tegenwoordige toestand is, luitenant, te zijn met een jaarlijksch inkomen van 700 à 900 guldens; zijn toekomstig lot is, gepensionneerd te worden in den rang van kapitein met een inkomen van f 800. Zal nu de jonge luitenant of de man in de kracht des levens, die behoefte heeft om dat leven te genieten, zal deze nu op een karig maandelijksch traktement besparingen doen, om daarvan de vruchten te trekken in lateren leeftijd, en dan als hij betrekkelijk een ruimer bestaan zal hebben?

Men heeft dikwijls het lot van den bejaarden en uit de actieve dienst verwijderden officier zwart afgeschilderd, en te regt; doch

men mag daarbij niet onopgemerkt laten, dat, ja, ons vooruitzigt zich donker voordoet, maar dat de kleur van het heden nog somberder is. Welke toestand is wel het beklagenswaardigst, die van, in ver gevorderden leeftijd, of als grijsaard, met langzaam vlietend bloed in de aderen, met naar rust verlangende geest en ligchaam, in eene stille woonplaats van f 800 te leven, of die van den jongen officier en van den man in de volle kracht des levens, met driftig bloed in de aderen, met werkzaamheid in ligchaam en geest, die met een dergelijk inkomen alle uitgaven moet bestrijden, welke stand, jonge jaren, eene kostbare kleeding, dure garnizoenen en eene weelderige zamenleving hem gebiedend oplegen? Neen, het zijn de zorgen niet voor de pensioen-toekomst die den officier beknellen en ter nederdrukken, maar het zijn de zorgen van den tegenwoordigen tijd. Ja, liever nog dan heden te sparen voor latere tijden, zoude het hem geoorloofd zijn den wensch te uiten om reeds heden te ontvangen van hetgeen hij in later' tijd — altoos in vergelijking van den tegenwoordigen — te veel zal hebben. Ik heb hier als regel aangenomen dat de officier, bij het verlaten van de dienst, den kapiteinsrang heeft, met het daaraan verbonden pensioen van f 800. Deze stelling is toch niet te gunstig genomen? Ook de voorstellers schijnen hem geen minder vooruitzigt toe te kennen, en wat meer zegt, de onderzinding bewijst, dat het Hooge Militaire Bestuur werkelijk dien regel volgt, dewijl de oude officieren tot nog toe met geen minderen rang worden weggezonden, en daarbij het pensioen ontvingen berekend naar het aantal dienstjaren. De uitzonderingen hierop troffen de zoodanigen, die eenen ouderdom hadden bereikt ongeëvenredigd aan hunnen subalternen rang, doordien zij reeds te oud in jaren tot officier waren bevorderd geworden; of wel zulke gepensionneerden, die het zich-zelfen te wijten hadden, en die, in verhouding tot hunne verdiensten, welligt nog te veel ontvingen aan het luitenantpensioen. Het ware dan ook al te verneederend voor onzen stand, indien men moest vaststellen, dat de officier, die den lande gedurende 30 à 40 jaren eervol en ijverig hadde gediend, uit de dienst verwijderd wierd met den rang en het pensioen van luitenant.

Daarentegen is het eene onbetwistbare waarheid, dat de toestand van den officier, in het begin van zijne loopbaan, en gedurende al den tijd dat hij in de kracht des levens is, om verbetering en opbeuring roept. Immers, hij dient 12 à 14 jaren in den rang van 2^{den} luitenant, met een inkomen van f 700 of f 800; ongeveer een gelijken tijd als 1e luitenant met f 900 of f 1000, zoodat hij de vijftig nadert als hij tot kapitein staat benoemd te worden. Het is overbekend dat vooral des 2^{den} luitenant's inkomen niet in verhouding staat tot den rang dien hij in de maatschappij bekleedt; dat hij in den kring der zamenleving, waartoe hij behoort, en waarin hij verplicht is te leven, geldelijk achterstaat bij al wat hem omringt. De behoeften en de weelde zijn sedert de laatste jaren in den beschaafden stand aanmerkelijk toegenomen, en nemen nog dagelijks toe — hoe men ook over nijpende lasten en afnemende welvaart roepe — het luitenant's tractement alléén blijft standvastig hetzelfde! Men heeft dan ook elders reeds met grond aangemerkt, dat de luitenant's tractementen in ons leger

en in ons rijk land, geringer zijn dan in de meeste andere Europese legers. 's Konings gunstig besluit van den 6 Decem-ber 1844, waarbij den luitenant na tienjarigen rang eene ver-hooging van f 100 wordt toegestaan, heeft bewezen dat de Koninklijke aandacht zich op dat punt gevestigd had: men zal echter den luitenant, die beweren mogt, dat zijne fondsen daardoor slechts luttel gerezen zijn, nog niet van ondankbaarheid of onredelijkheid kunnen betichten.

Is het nu waar dat de geldelijke staat van den luitenant ongunstig moet genoemd worden, is het dan niet zeer tegenstrijdig, is het dan bestaanbaar, dat hij evenwel gelden gaat overleggen voor latere tijden? Hoe zal er immer tot verbetering van dien staat een voorstel kunnen gedaan en aangenomen worden, als men openlijk bewijzen geeft, niet van te weinig, maar van over te hebben. Neen, hoe echt vaderlandsch, hoe wijs het ook zij, uit voorzorg voor den ouden dag te sparen, de luitenant is niet bij magte deze schoone deugd uit te oefenen. Het sparen ligt reeds niet in den aard van zijn beroep, het strijdt zelfs met het eigenaardig karakter en met de bestemming eens krijgsmans, en gewis, van alle landgenooten, die thans de deugd der voorzorg verzaken, is dit in hem het gemakkelijkst te verschoonen. Maar buiten dat alles, het sparen voor den tijd die nog komen moet, is hem niet mogelijk, omdat hij niet genoeg heeft voor den tijd die is. Ware dit anders, ja, dan zou het edelmoedig aanbod van den heer majoor ENGELBERTS zeker algemeen zijn toegejuicht geworden, dan zouden de meesten het voorstel van Z.H.Ed. Gestr. aannemelijker gevonden hebben, dan die welke later gedaan zijn. Thans zullen velen over de verschillende voorstellen geene stem uitbrengen, omdat zij toch tot geen van allen toetreden.

Ik heb aan de Redactie van den *Militairen Spectator* thans de redenen medegedeeld, waarom vele luitenanten zich van deelneming aan een Spaarfonds zullen onthouden, maar er bestaan nog andere bezwaren tegen een zoodanig fonds, welke door sommige officieren geuit en als reden van hunne weigering opgegeven zijn. Zij hebben in dusdanige fondsen geen genoegzaam vertrouwen. Hoe billijk en gunstig de statuten zich ook voordoen, hoe recht-schappen en eerlijk de eerste Directie ook wezen moge, dat alles kan in andere, ruwere tijden van gedaante veranderen. De Regering, welke aanvankelijk eene soort van beschermheerschap zoude uitoefenen, kan later het beheer geheel aan zich trekken; het kan zelfs in buitengewone omstandigheden wenschelijk worden, dat zij hare groote en magtige hand op de Spaarkas legge, om deze voor grooter onheil te bewaren. Nu is de ondervinding daar, om aan te toonen waarheen buitengewone omstandigheden somtijds kunnen leiden. En behalve dat, zeggen zij, vooronderstel zulk een fonds kome eens tot stand en geve goede uitkomsten, wat zal dan het gevolg zijn, indien de Regering, beknibbeld en bekort op haar budget van oorlog, zodoende gedwongen wordt tot bezuiniging op het personeel, zal dan het gevolg niet zijn, dat men de officieren met minder gewetensbezwaar kan pensionneren en uit de dienst verwijderen, dewijl zij dan uit de eigene Spaarkas gedeeltelijk in hun levensonderhoud zullen kunnen voorzien? Naarmate toch dat de zorg voor den ouden dag bij de officieren zelve zal

zijn toegenomen, zal dan de zorg der Regering daarvoor kunnen verminderen. De Spaarkas, aanvankelijk met een nuttig doel daargesteld, kan later eene oorzaak worden van werkelijke benadeeling.

Deze laatste beschouwing komt mij werkelijk gegrond voor; ge-gronder althans dan de eerste nopens het beheer over fondsen te houden door den Staat. Want, wat antecedenten betreft, er bestaan zooveel afschrikkende voorbeelden van te niet gegane of kwa-lijk beheerde fondsen, welke door bijzondere personen of maatschappijen bestuurd werden, dat, als het op vertrouwen aankomt, de Staat dit vertrouwen nog altoos het meeste waardig blijft.

Ik heb getracht in korte woorden samen te vatten en hetgeen ik tegen de oprigting eener Spaarkas voor officieren om mij heen heb hooren uiten. Hoe nietsbeduidend ook, zal mijn schrijven toch bewezen hebben, dat de terughouding van zoovele officieren niet voortkomt uit laauwheid of onverschilligheid. Deze regtvaardiging en mijn geringe arbeid meende ik verschuldigd te zijn aan de mannen, die zoo duidelijk getoond hebben een waarachtig belang te stellen in het lot van den gepensionneerden officier, en aan wie het zeker gelukken zoude hetzelfde te verbeteren, indien dat van den actief dienende officier beter ware.

Hoe zal het lbt van dezen laatste te verbeteren zijn? Door een spoediger avancement? — Mij dunkt, neen, want spoedige bevorderingen zijn in tijd van vrede niet te verwachten. Zijn toestand zoude alleen dáárdor gunstiger kunnen worden, dat men hem eene geldelijke belooning toestond, waarmede hij fatsoenlijk en overeenkomstig zijnen rang in de maatschappij, zoude kunnen leven.

D. 31 Mei 1846.

St.

De geachte schrijver van dit verhoog, heeft, naar onze wijze van zien, met bescheidene vrijmoedigheid zijne gedachten over het onderhavig onderwerp blootgelegd, en het is ons gebleken, dat meerdere zijner kameraden in hetzelfde gevoelen deelen, namelijk dat de 2^e en 1^e luitenant, door het steeds hooger en hooger stijgen van de waarde van het geld, onmagtig zijn om iets af te zonderen voor den ouden dag. Wij zijn van gevoelen dat deze ideeën werkelijk behartiging, en eene ernstige overweging verdienen, hoezeer wij evenzoo overtuigd zijn, dat zij niet zijn vrij te pleiten van eenzijdigheid, en uit dien hoofde kunnen worden wederlegd.

Een ander verhoog, bijna gelijktijdig van elders ontvangen, is in denzelfden vorm, en in denzelfden geest opgesteld. Het bevat bijna gelijkluidende argumenten, hoewel de grondslag met het eerste verschilt. Het laatste verhoog namelijk, wil *à priori* bewijzen, dat noch het Gouvernement, noch de Tweede Kamer er aan denken kunnen, om eene eventueel voor te dragen of te bestrijden Wet op de Militaire Pensioenen, te schoeijen op den leest van het Burgerlijk Pensioenfonds, namelijk om van de officieren te vergen, dat zij daartoe, even als de burger-ambtenaren, bijdroegen, omdat de nu reeds zoo karige pensioenen, toch wel als een regtmatig verkregen regt moeten worden beschouwd. Daar er nu allereerst onmogelijkheid bestaat, dat de officieren zulke op-offeringen kunnen brengen, vindt de laatstbedoelde schrijver het

15. D. N°. 1.

3.

zels onvoorzigtig, een genootschap daar te stellen 't welk het bewijs zoude leveren, dat de officieren waarlijk iets kunnen afzonderen voor den ouden dag, en alzoo iets bewijzen dat niet bestaat. Daar het doel en de strekking dezer beide vertoogen, om zoo te zeggen, eenerlei is, hebben wij het laatste achterwege gelaten.

Aangezien het nu te verwachten is, dat onze geachte correspondenten eenige meerdere bijdragen tot deze stoffe zullen leveren, meenen wij onze tegenbedenkingen nog eenigen tijd te moeten opschorten, voornamelijk om af te wachten, of het niet aan meer anderen zal invallen, wat er, boven en behalve de zorg voor den ouden dag, nog kan voortspruiten, als het Nederlands officierskorps zich tot een krachtig ligchaam associeerde. De beide schrijvers mogen er op aandringen, dat men hunne beweringen niet beschouwen moet als voortvloeiende uit laauwheid, uit slaauwmoedigheid voor zelfshulp, onze overtuiging hebben zij niet aan het wankelen gebragt, dat laauwheid de groote oorzaak is, dat men niet overal heeft ingezien en begrepen, wat de Voorzorg zou kunnen worden voor de officieren; dat men niet heeft ingezien, dat zij zelfs als Voorzorg tegen nadeelige pensioenwetten zou kunnen optreden. Zonderling toch is het, dat onze vertoogen bijna alleen eenig leven hebben opgewekt bij de luitenants, en dat de hoogereren in rang zich in dit geval hebben gehouden, als hadden zij geene behoefte aan Voorzorg, alsof het lot van den subaltern officier geene krachtige medehulp van boven noodig had!

Wij hopen spoedig op dit onderwerp terug te komen.

J. C. v. R.

DRAGONDEERS.

EEN PAAR OPMERKINGEN OP ONZE OEFENINGEN TE VOET.

Bij de infanterie is men sedert lang overtuigd, dat de flankenmarsch met rotten eene der moeilijkste bewegingen is, en dat het op den duur bijna niet mogelijk is aldus te marcheren, zonder de afstanden te vergrooten, en bij het HALT! en FRONT! openingen in rijen en gelederen te ontwaren: zij heeft dientengevolge aangenomen bij den flankenmarsch de rotten te verdubbelen, opdat de man vrij marchere, zonder zijn' voorman te trappen of getrapt te worden, en het uit de flank marcherend bataillon niet meer lengte zoude hebben, dan hetzelfde bataillon, in linie staande, breedte besloeg.

Bij onze kavallerie schijnt het intusschen, dat wij den flankenmarsch met rotten, en wel in weerwil van onze sporen en het gedurig aftrappen van die, behouden moeten. Eene beweging die bij de infanterie voor bijna ondoenlijk gehouden wordt, blijft men van onze ruiters te voet vergen. Het is waar, § 327, 1^e artikel Escadronsschool, bepaalt, dat de bewegingen met vieren te voet, door den marsch uit de flank vervangen zullen worden. Het reglement mag geen ongelijk hebben: welnu, laat ons trachten ook hier het juiste midden te behouden, en bij den flankenmarsch, eenvoudig, met vieren afgeteld zijnde, met tweeën regts of links maken, in dier voege dat bij de beweging regts, de nummers 1 en 3 van beide gelederen tot spillen verstreken, en de nummers 2 en 4 uitzwenken, zoodat de nummers 1 en 2 van het 2^e gelid, naast de nummers 1 en 2 van het 1^e gelid komen, en evenzoo

de nummers 3 en 4 van het 2^e gelid, naast de nummers 3 en 4 van het 1^e gelid; aldus zullen wij met vieren uit de flank marcherende, dubbelen afstand hebben, en ons door eene tegenovergestelde beweging in front herstellende, ons weder aaneengesloten in linie bevinden en geene openingen tusschen de rotten ontwaren, alzoo wij nu vrijheid gehad hebben met passen van gelijkmatige lengte en snelheid te marcheren. Het eskadron dus in bataille en het 2^e gelid op den afstand van een pas van het 1^e gelid staande, wordt gekommandeerd: *Geeft acht! Met tweeën regts*, (of links) *MARSCH! Voorwaarts!* of *Halt!* en om het aldus uit de flank zich bewegende eskadron, in front te herstellen: *Met tweeën links!* (of regts) *Marsch! Halt!* of *Voorwaarts! Guide regts!* (of links!) — Men zal wel zeggen: « Artikel van weinig of geen belang; nevenzaak, enz.» En evenwel de flankenmarsch te voet is eene beweging die bij onze oefeningen zeer gebruikelijk is, waarin de ruiter onderrigt gegeven wordt, eene beweging die men van onze ruiters verlangt. Nu zijn wij van meening, dat men den ruiter niets moet willen leeren, niets van hem moet vergen, dan hetgeen hij uitvoeren kan, of liever hetgeen volgens den regel uitvoerbaar is, en het was om die reden dat wij de vrijheid namen deze opmerking in het midden te brengen.

De tegenwoordige Handleiding tot de behandeling der wapenen, bepaalt, wat het vuren betreft, dat men, te voet zijnde, zal kommanderen: *Karabijnvuur! Maakt vaardig! Aan! Vuur! Laadt!* of indien men niet wil doen laden: *Op schouder 't geweer!* Ziet daar alles. Het komt ons toch voor, dat de dragonders daarvan iets meer moesten kennen. Het is waar dat intelligente officieren zeer wel in staat zijn om in die oefeningen verder te gaan dan de Handleiding, maar.... is dit geoorloofd? Zullen onze chefs het ons niet euvelduiden, dat wij ons verstouten iets meer te zijn dan bloote werktuigen? en zullen wij, zulks beproevende, ons niet blootstellen aan de aanmerking: « Het staat niet in het Reglement, Mijnheer! wilt gij het weder beter weten dan het Reglement?» Intusschen, waar zal het ooit te pas komen, om bijv. een geheel peloton, divisie of eskadron tegelijk vuur te doen geven; zal men altijd regt voor zich uit moeten vuren, of zal dit ook somwijlen schuins-links of schuins-regts moeten plaats hebben? Wij zijn van oordeel, dat, zonder den ruiter te veel bezig te houden met die bewegingen, die hem, afgestegen zijnde, te pas kunnen komen, hij toch ten minste weten moet op welke wijze hij zich, in sommige omstandigheden, bij de attaque op, of de verdediging van een defilé, enz., enz., van zijn vuur zal kunnen bedienen. Zoo zoude het nuttig kunnen zijn eene bepaling te maken, hoe zich het 2e gelid, om in eene schuins linksche rigting te vuren, op het voorbereidend kommando zal moeten gedragen, en of het noodig zij in dat geval op het kommando AAN! in stede van het regts afzetten van den rechter voet, den linker voet eenige duimen schuins links vooruit te plaatsen om de karabijn iets meer voor het 1^e gelid uit te brengen. — Wijders zoude men het peloton kunnen oefenen om gelederen vuur te geven op de kommando's 1^e Gelid! *Vaardig! Aan! Vuur! Laadt!* Vervolgens het 1^e gelid ladende, en tot de beweging van *Geweer links!* gevorderd zijnde, 2^e Gelid! *Vaardig! Aan! Vuur! Laadt!* opdat de beide gelederen het vuur van elkander overnemen; en evenzoo konde het tweegelederen-vuur hier, gewijzigd, worden toegepast, met dien verstande, dat het vuur door het 1^e gelid alleen gegeven en van den rechter vleugel des pelotons (of van de sectie) achtereenvolgens werd overgenomen, naarmate dat de ruiter ladende, het geweer links bragt; dat de ruiter van het 1^e gelid de eerste maal vuur gegeven hebbende, de karabijn om te laden aan den achter hem geplaatsten ruiter overgaf,

in vervanging van het nog geladen geweer; het 1^e gelid alzoo telken reize tweemaal vuur gevende en eenmaal ladende. — Vervolgens zoude men, het eskadron vereenigd zijnde, het kunnen oefenen om het geledevuur, immers voor de eerste maal, pelotonsgewijze over te nemen, het vervolgens aan de intelligentie van de pelotons-kommandanten overlatende om met dit geledevuur, pelotonsgewijze, zonder overhaasting, aldus voort te gaan.

Aangenaam zal het ons zijn, deze beide opmerkingen in den *Militairen Spectator* geplaatst te zien, en hierdoor welligt eene wijziging in de bestaande verordeningen, onze oefeningen te voet betreffende, uit te lokken.

H..... Mei 1846.

H.....

EENIGE OPMERKINGEN

NOTES DE

UITRUSTING DER DRAGONERS.

HET HOOFDTOOISEL.

Uithoofde der gedurige herstellingen aan het kaske, veroorzaakt door het spoedig verlopen van schroeven en moeren, alzoo de ruiter verplicht is, de verschillende deelen van het ijzeren kaske, om het roesten voor te komen, telken reize na het gebruik, uiteen te nemen en te poetsen, wordt het doelmatig geacht om bij alle oefeningen, hetzij te paard of te voet, zoolang de troep met de stalbuis aan uitrukt, en dus in zeker opzigt niet gekleed is, de politiemuts en niet het kaske te dragen. Indien men hiertegen inbragt, dat op marsch en in het veld, de troep wel verplicht is het kaske te dragen, zoo antwoorden wij, vooreerst, dat dit eene reden te meer is, waarom dat hoofdtooiel thans niet nutteloos versleten moet worden, en ten tweede, dat het kaske op marsch en in het veld, niet aan die gedurige herstellingen onderhevig zijn zal, dewijl de ruiter het alsdan in het veld zal kunnen onderhouden en het hierdoor roestvrij zal bewaren, zonder dat hij verplicht zijn zal het gedurig los en vast te schroeven.

DE MANTELJAS EN MANTEL.

Wat de plaatsing van deze equipementstukken betreft, zulks wordt op de voorhand des paards, voor het bezwaren er van, voor de plaatsing der hand en de bestiering van het paard, zeer ondoelmatig geacht. Beter dunkt het ons, slechts den mantel aldaar op de gewone wijze te bevestigen, en den jas, van de regter naar de linker zijde, en *bandoulière* te dragen; op marsch en in het veld zal de ruiter daarenboven spoediger en met meer gemak zijn jas kunnen aantrekken, zonder dat hij verplicht zij alvorens alles los te maken; immers, zoolang het niet noodzakelijk geacht wordt, ook den mantel om te hangen. — Wat het kleedingstuk zelf betreft, het ware zeer wenschelijk eenige ruimte in den jas op de schouders aan te brengen, ten einde den ruiter in staat te stellen dien aan te trekken, zonder dat hij verplicht zij zich alvorens van zijne epauletten te ontdoen, hetwel 1°. niet gemakkelijk is, zoolang hij den rok aan heeft, en 2°. 't welk hem nu in de onaangename noodzakelijkheid stelt, ze in den zak van den jas te bergen, de eenige plaats die daarvoor is aangewezen en die om onderscheidene redenen zeer ondoelmatig schijnt.

DE RIJBroEK.

Het is niet mogelijk, dat de ruiter met ééne rijbroek te voet en te paard zindelijk gekleed zij; de broek en inzonderheid de bies,

hebben in het gelid te veel te lijden; de oudere ruiters hebben dan ook meest allen twee rijbroeken, eene voor de exercitiën en eene om bij de inspectiën of parades te paard, of gekleed zijnde, te voet, zindelijk mede aan te treden; om die redenen, en om te voet niet nutteloos gehinderd te zijn door het ledere bezetsel, zouden wij het doelmatig achten, den ruiter bij het in dienst treden slechts ééne rijbroek zonder bezetsel te verstrekken (velen van onze ruiters meenen dan ook dat de rekrut zich alsdan minder spoedig doorrijden zal); die broek vervolgens, halfsleet, met het ledere bezetsel te voorzien, en hem, zoodra hij afgerigt in het eskadron overgaat, andermaal eene broek zonder bezetsel te verstrekken, om daarmede te voet gekleed te zijn.

Op die wijze zal de ruiter bij den, in evenredigheid, veel minder gedragen wordende rok, te voet altijd eene daarmede, wat de nieuweheid betreft, overeenstemmende zindelijke broek dragen.

Wijders zoude het doelmatig zijn de bies, die door de wrijving enz., in het gelid te veel te lijden heeft, van de rijbroek weg te laten; immers de stalbuis is evenmin gebieds en de rijbroek wordt toch meest altijd met de stalbuis gedragen, terwijl het, om de broek zonder leder, meer in overeenstemming met den rok te doen zijn, wenschelijk ware die in plaats der bies, van eenen gelen band, ter breedte van 0,03 el te voorzien, dewelke niet ingewerkt, maar opgelegd zijn moest, om die daarvan te kunnen wegnemen, zoodra de broek, halfsleet, tot rijbroek wordt ingerigt.

Om de rijbroek te versterken en het optrekken van dezelve door middel van den draagband te verzekeren, wordt het doelmatig geacht nog een knoop aan wederzijden op den naad aan te brengen, om, den draagband in zooverre wijzigende, de broek ook aldaar te doen dragen, en eindelijk om het uitscheuren van het laken aan de knopen op den band voor te komen, de band op die plaatsen met ledere bezetsels te versterken.

Van anderen, wordt voorgesteld, de rijbroek rondom ter hoogte van 0,10 el met leder te bezetten en aan wederzijde drie insnijdingen te maken, om de *boutons d'assemblage* door te laten, waarmede het wenschelijk ware de stropen aan de broek te bevestigen.

DE ROK.

Op de fijne rokken der onder-officieren en trompetters, hebben wij op te merken, dat door de zich daarin bevindende grove linnen voering, vooreerst dit kleedingstuk niet goed past, door de verschillende plooiën, welke de stijfheid dezer voering in het fijn laken veroorzaakt, en ten anderen, dat deze voering eenen kwaden invloed op het laken uitoefent en het spoediger doet slijten; wij stellen dus voor, dezen te doen vervangen door voering van zwart canefas.

Ook ware het wenschelijk, dat aan deze fijnere rokken, een minder grof uitmonsteringlaken gebezigd werd.

Wat de rokken in het algemeen betreft, het wordt ondoelmatig geacht den rekrut, bij het in dienst treden, al aanstonds er mede te voorzien. Gaarne ziet men dat een kleedingstuk den man wel passe; het is echter niet mogelijk, om bij den voorgeschreven voorraad, op het kleedings-magazijn voldoende gesorteerd te zijn, en men is dus menigmaal verplicht, of den man een rok te geven die vermaakt moet worden, of wel er een voor hem op maat aan te maken; dit laatste veroorzaakt den administrateur van kleeding menigmaal eene onaangename aanmerking van den Intendant, terwijl in het eerste geval de meester kleedermaker zich, buiten zijne schuld, onkosten getroosten moet. Wij stellen voor, om den geheelen voorraad, wat de rokken betreft, op het magazijn te supprimeren, en de rokken eens vooral op de maat

te doen aanmaken. De rekrut, die nog niet weet op welke wijze hij zijne kleedingstukken, inzonderheid wat de uitmonstering betreft, reinigen moet, zal dan de rok, die hij eigenlijk nog volstrekt niet behoeft, niet bederven door het menigmaal noodeloos aangelen, en evenzoo wat de epauletten betreft en het aanwitten er van met pijpaaide; hoe minder men den rekrut bij het in dienst treden verstrekt, zooveel te minder zal hij met de zaak verlegen zijn, te beter op zijn equipment enz. passen en het in orde bewaren, terwijl hij nu menigmaal reeds een stuk mist, voor dat hij nog weet waaruit zijn equipment eigenlijk bestaat.

Ter versterking van den rok op de schouders, wordt voorgesteld, om ter plaatse alwaar de oogen voor de haken der epauletten ingezet worden, den rok van dubbel laken in den vorm van hartjes te voorzien; de oogen kunnen alsdan steviger worden ingezet en het uitscheuren zal daardoor voorgekomen worden.

DE HANDSCHOENEN.

Ook dezen moesten den rekrut onthouden worden, zoolang hij niet afgeëxerceerd is en definitief in het eskadron is overgegaan; doch niet slechts de rekrut, ook de ruiter die, geen rekrut meer zijnde, bereids in het eskadron overgegaan is, moest niet gedwongen worden altijd handschoenen te dragen; met rok gekleed, moet de man handschoenen aan hebben, doch met de stalbuis, op de politiewacht en bij de gewone exercitiën, is dit met twee paar, waaruit de uitrusting, wat de handschoenen betreft, bestaat, niet mogelijk. Het dragen van handschoenen is een wezenlijk bezwaar voor de reserve van den ruiter; de handschoenen zijn altijd versleten, en moeten dus, zal de man zindelijk gekleed zijn, bij het opnemen der benodigde kleeding, telken reize vernieuwd worden.

DE STALBROEKEN.

Aan deze worden de sluitbanden of trekkers, dewelke reeds van de rijbroek afgenomen zijn, nutteloos en ondoelmatig geacht; een paar knoopen en knoopsgaten op de zijden aangebragt, zijn voldoende om de broek te sluiten, en het is volstrekt onnoodig dat zij om het lijf spannen; de trekkers hangen nu meestal, immers met de uiteinden, onder de stalbuis uit en misstaan; met de stalbroek is de ruiter nimmer gekleed. Zij wordt slechts in kleine diensten en bij de oefeningen te voet gebezigd, en dient dus alleen voor het gemak en om de lakensche of rijbroek te sparen; wij stellen derhalve voor, de trekkers daarvan weg te laten.

Behalve deze stalbroeken, die des zomers, wanneer de tenue in het wit bepaald wordt, uitgenomen op Zon- en feestdagen, voor den ruiter in kleine tenue gebruikelijk zijn, wordt ter besparing derzelve voorgesteld, den ruiter eene zwart bombazijnen stalbroek te verstrekken, waarmede hij op stalwacht en bij het verrigten van sommige corveën of werkbeurten gekleed zijn zal.

DE STALBUIS.

De bepaalde wijde op de borst voor de drie tailles dezelfde, te weten 0,42 el zijnde, zoo gebeurt het menigmaal, dat bij onze jonge rekruten deze ruimte te groot is, waardoor het moeilijk wordt de aankomende jonge lieden uit den bepaalden voorraad behoorlijk te kleeden. Wij stellen derhalve voor, ook in deze meer latitude aan den meester kleedermaker te laten, of de ruimten op de borst, naarmate van de onderscheidene tailles, te wijzigen.

DE EPAULETTEN.

Het ware doelmatig ook hier drie tailles aan te nemen: de model-epaulet heeft nagenoeg 0,21 el met inbegrip van den rand; deze bepaling is zeer goed voor de 1^e taille, doch is veel te groot voor onze ruiters van de 2^e en 3^e taille. Om nu die menschen niet in de verleiding te brengen, hunne uit het magazijn ontvangen epauletten te doen verkorten, stellen wij drie tailles voor, als: 1^e taille 21 d^m., 2^e taille 19 d^m., en 3^e taille 17 d^m. — Het bij de tong opvullen der epauletten om die op de schouders te doen dragen, 't welk den ruiter alweder 25 cents extra kost, zal dan van zelf vervallen.

DE HALSDAS.

Het menigvuldig vernieuwen van de lakensche halsdas en het

spoedig slap worden er van, zoodat zij over den rok afhangt, en dien ten gevolge, hoewel nog niet versleten zijnde, buiten dienst gesteld moet worden, doet ons wenschen, dat in plaats van deze, den man eenen halsdas van everlasting verstrekt werd, die hem wel is waar 20 of 30 cents meer kosten zal, doch van welke wij de ondervinding hebben; dat zij steeds een jaar kan gedragen worden zonder aan grove slijting onderhevig te zijn, en dus niet zoo dikwijls zal behooeren vernieuwd te worden.

DE SABELKOPPEL.

De aan den korten afhangriem geplaatste gesp is nadeelig voor het behoud der rijbroek, de zoogenaamde *bouton d'assemblage*, welke eertijds bij sommige regimenten gebruikelijk was, had dit nadeel niet.

DE PATROONTASCH.

Om het op- en nederschuiven der patronen, en dien ten gevolge de slijting van het patronen-papier voor te komen, meenen wij te moeten voorstellen het binnengedeelte van den deksel zoodanig met schapenvacht op te vullen, dat de patronen er door nedergedrukt worden; de tegenwoordige voering van schapenvacht is daartoe onvoldoende.

H..... Mei 1846.

H.....

VERVOLG

OP HET ARTIKEL:

PROEF WEGENS DE VERNIELING EENER PALANKE, DOOR
MIDDEL VAN BUSKRUID.

(Mil. Spect., April 1846, 14^e Deel, N°. 10.)

In N°. 10, 14^e Deel van dit Tijdschrift, werd eene proef medegedeeld, in Januarij H. in Engeland genomen op het wegruimen van palanken, door middel van buskruid, getrokken uit de *Naval and Military Gazette* van 24 Januarij 1846.

In een der volgende nummers van laatstgenoemd blad, wordt op die proef teruggekomen, en denkbeelden geopperd omtrent de doelmatigste wijze van het werkelijk aanwenden van dit vernielingsmiddel in den oorlog.

Om der volledigheidswille verzoeken wij ook daarvoor een plaatsje:

« De proeven te *Chatham* genomen, tot het wegruimen van palanken door middel van buskruid, zijn in zoover van belang, dat daaruit blijkt, dat men, door het springen van een vaatje buskruid, aan den voet van eenige palanke, deze ongetwijfeld zal wegruimen, en dat zij alzoo de daartoe gevorderde lading bepalen.

« In den grond geeft dit echter nog weinig voor eene praktische aanwending, want, omtrent de nadering tot eene goed verdedigde palanke, en de wijze hoe men die bovenaardsche mijn ter plaatse zal brengen, hebben, voor zoover wij weten, geene proefondervindelijke oefeningen plaats gehad.

« Wij blijven dus hopen dat de kundige officieren, welke de genoemde proef deden, haar mogten herhalen, op eene wijze dat zij meer eene afspiegeling ware van een' werkelijken aanval en verdediging, door aan te toonen, hoe zij, die het buskruid aanvoeren, het doel zullen bereiken, en, met eenige hoop van het leyen er af te brengen, de lading zullen plaatsen tegen den voet eener palanke, waaruit eene kogelbui op hen gericht is.

« Te dien einde — de troepen tot den aanval gereed staande — zouden wij wenschen, dat er met een tien- of twaalfstal Koehoornmortiertjes, even buiten het bereik van het geweervuur geplaatst, onder 75°, twee of drie gezamentlijke worpen achter de palanke gedaan wierden, en, terwijl de granaten (vervolgens veiligheids-halve ongevuld) over hunne hoofden gaan, zouden de tirailleurs zoo dicht bij de palanke moeten naderen, dat zij geen nadeel van het springen der buskruidlading konden lijden, en dáár, in dezen of genen hollen weg, of door eenig terreinvoorwerp gedekt, een levendig vuur onderhouden, uitsluitend gericht tegen de schietgaten der palanke.

« Het vuur der palanke, door deze middelen verflaauwd zijnde, zouden de buskruidragers, en zij die de aardzakken aanvoeren, om de lading op te sluiten, zich moeten voortbewegen onder bedekking van eene *mantelet roulant*, dat is: een geweerkogelvrij schild van planken of van versche kochuiden vervaardigd, op het onderstel eener kar of voorwagen aangebragt, en welk schild men zelfs, als de palanke flankerende vuren heeft, in den vorm eener *flèche* zal kunnen vervaardigen.

« De lading gesteld en de lont ontstoken zijnde, kunnen de manschappen zich onder dezelfde bedekking verwijderen.

« Zoodra de ontbranding heeft plaats gehad, geschiedt de aanval; eenige manschappen, met bijlen voorzien, verbreden de opening, terwijl anderen op eenig ander punt der palanke, ladders ter beklimming aanbrengen.

« Ten einde de troepen bij deze oefeningen vertrouwen in te boezemen tegen dat zij de zaak op het oorlogstooneel zelf in praktijk moeten brengen, ware het goed, hen, alvorens de lading te doen springen, de uitwerking der granaten binnen de palanke te doen opmerken, mitsgaders van het geweervuur op de schietgaten gerigt, waartoe deze van binnen dienen beplankt te zijn, opdat de doorgang der kogels geteekend worde.

« Eene proef op de omschrevene wijze ingerigt, vooronderstelt dat het bekend is, dat de vijand zich van eene verdediging achter palanken zal bedienen, en dat de genoemde middelen van aanval volledig verstrekt zijn.

« Dan het geval zal zich kunnen voordoen, dat men onverwacht op zulk eene palanke stoot, zonder dat er voorraad van buskruid is, dan alleen het klein aantal patronen voor een stuk veldgeschut, en dat noch kleine mortieren, noch ladders voorhanden zijn; op welke wijze zal alsdan de aanval op de palanke moeten ondernomen worden?

« Deze vraag moet proefondervindelijk worden opgelost, en dit zouden wij wenschen dat te *Chatham* gedaan wierd.

« In de eerste plaats moeten de beste schutters van den troep, zoo dicht mogelijk de palanke naderen, overal alwaar zich slechts de geringste natuurlijke bedekking aanbiedt — een wel afgerigt soldaat zal die opsporen, waar een ander er geene ziet — en door een aanhoudend vuur op de schietgaten, het vijandelijk geweervuur bevechten.

« Onder die bescherming moet het veldstuk snel tot dicht bij de palanke gebragt worden, eenige der palanke-boomen wegschieten, en alzoo eene bres maken.

« Indien er middel bestaat om hierbij den voorwagen als *mantelet roulant* in te rigten, des te beter, dewijl dan het stuk tamelijk veilig met de hand kan worden vooruitgebragt. Het zal bevoorens geladen dienen te worden, de lading door eene graszode opgesloten, en voorts nog de patroon door den ruimnaald bevestigd.

« Proefondervindelijk zoude moeten blijken, of het beter ware den kogel op de lading te laten, dan wel het stuk met eene dubbele patroon zonder kogel te laden. (1)

« Meer dan eene brandende lont zoude moeten voorhanden zijn, en onderscheiden manschappen met lontstokken voorzien, om de plaats van dat nommer bij het geschut, ingeval van verwonding, oogenblikkelijk in te nemen. — Bij gebrek aan stormladders, zal men kleine draagbare boomen kunnen vellen, en die tegen de palanke aanplaatsen, als wanneer de takken de dienst van laddersporten kunnen bewijzen, om zoodoende de beklimming ten uitvoer te brengen.»

J. V. D. S.

Uerscheidenheden.

LEGERBERIGTEN.

ENGELAND. Sir H. HARDINGE en sir H. GOUGH zijn beiden tot Pairs verheven. Hunne zittingneming in het hoogerhuis, zal hen

(1) In den grondtekst luidt deze periode als volgt:

« Experiment would determine, whether the gun had better be shotted or not,

in staat stellen om nuttig te wezen aan het leger. Deze schoone belooning, is alzoo ook werkelijk eene belooning voor de dapperen, welke hen zulke overheerlijke lauweren hebben doen plukken.

Het is bekend dat op voorstel van Lord BENTINCK, de stokslegers bij het Indische leger waren afgeschafte; nadere berigten maken echter bekend, dat de Regering deze straf op nieuw heeft ingevoerd. Welligt is dit geschied, om den Cipayer weder aan den Engelschen soldaat gelijk te stellen, aangezien den laatste de zoogenaamde rugvrijheid nog niet was toegekend.

Aan de soldaten welke den jongsten Indischen veldtocht hebben medegemaakt, is, behalve de prijsgeld, met den dank der regering, nog eene belooning in geld, namelijk de veldtoelage van 12 maanden toegekend.

Het behoort tot de bekende zaken dat alle officiers-betrekkingen, tot aan die van majoor, bij het Engelsche leger koopbaar waren, en dat het tot de zeldzaamheden behoorde officieren te zien, die van soldaat tot die rangen waren opgeklimmen. In de laatste tijden is daarin eenige verandering gekomen, en thans ontmoet men meer dergelijke officiers *de fortune*. Zoo zijn er onder anderen in de maand April l.l. van de 109 tot vaandrighs en kernets benoemde personen, 75 gekozen uit de gelederen der onder-officieren. De groote verliezen aan officieren in de veldtochten in Indiën, schijnen dergelijken maatregel gebiedend gevorderd te hebben. Het opmerkelijkste dezer verordening is, dat aan ieder onder-officier, welke tot officier bij de kavallerie of infanterie bevorderd wordt, van staatswege 150 of 100 p. st. als uitrustings-gratificatie wordt toegekend.

Als eene bijdrage tot de groote verliezen welke het Engelsche leger voortdurend door het klimaat en de oorlogen in Indiën lijdt, vindt men gemeld, dat het 14de ligte dragonder-regiment, 't welk voor zes jaren naar de Indiën gezonden werd, dezer dagen is teruggekeerd ter sterkte van 3 officieren en 33 ruiters.

Een bevelschrift der Regering, in de maand Mei l.l. uitgevaardigd, behelst de versterking van alle artillerie-regimenten met éene compagnie.

FRANKRIJK. Het schijnt dat er lijfgordels bij de fransche kavallerie in gebruik zijn geweest, die bij het poetsen der paarden en bij het voltigeren door de ruiters werden omgegord, dewijl een bevel van wege den minister van oorlog is uitgevaardigd, dat zulke gordels niet meer in uitgave zouden geleden worden.

Als bewijs welken invloed het bezit van Algerie op de krijgsgoedheid van het leger uitoefent, vindt men in de opgave onlangs door de fransche journalen gedaan van het aantal regimenten, welke sedert het jaar 1830 deel hebben genomen aan den oorlog op de noordkust van Afrika. De regimenten zijn in getal: 48 regimenten van linie en 12 regimenten ligte infanterie, 6 bataillons jagers van Orleans, 11 regimenten kavallerie (hussaren en jagers), alle regimenten artillerie hebben detachementen geleverd, idem 3 regimenten van de genie, idem 1 regiment pontonniers.

Het getal regimenten, welke nog niet aldaar hebben gediend, bedraagt 28 regimenten van linie en 13 regimenten ligte infanterie.

Achtereenvolgens zijn in Algerie nieuw opgerigt: 1 regiment Zouaven, 3 bataillons ligte Afrikaansche infanterie, 2 regimenten vreemden-legioen, 3 bataillons inlandsche tirailleurs, 4 regimenten Afrikaansche jagers te paard, 2 regimenten Spahis en een korps ongeregelde ruitery, Güms genaamd. De 7 straf- en 3 pionnier-

« or whether the effect would be greater, if the gun were loaded with a couplet of cartridges without a shot.» De zin vermoenen wij in de vertaling te hebben overgebragt, dan het denkbeeld schijnt vreemd; immers het stuk zoude al zeer dicht bij de palanke moeten gebragt zijn, om, zonder kogel, het verlangde effect te doen, en ook alsdan zelfs zal de mogelijkheid daartoe op die wijze denklijk wel niet bestaan.

kompagnien, of afdeeling van discipline, zijn onder de bovenstaande opsomming niet begrepen.

In weerwil van de wet, welke in het voorleden jaar, door de fransche kamers, na hevige debatten en amendementen, is aangenomen, en waarbij bepaald was dat de forten rondom Parijs, niet zouden gewapend worden dan in tijd van oorlog, is men thans bezig deze forten te wapenen, en wel zoo het schijnt onder bescherming van een sterk korps troepen, hetwelk tot dat einde is bijeengetrokken. Deze artillerie-arbeid zou een belangrijk voorwerp van studie zijn voor de officieren, en het is te wenschen, dat ook Nederlandsche officieren derwaarts mogen afgevaardigd worden. De wapening der vestingen toch is nog een punt van studie, waarbij wij aan den leiband van CORMONTAIGNE, BOUSMARD, ROGNAT en anderen loopen, en eene zaak, waaromtrent wel enig meerder licht moge opgaan.

PRUISSEN. Het Pruisische leger is sedert eenige maanden voortdurend begunstigd geworden met groote reeksen van bevorderingen in alle graden. De oude officieren, welker fysiek niet meer tegen eenen veldtog zoude bestand wezen, worden allengskens op pensioen gesteld of met burgerlijke ambten begiftigd. De laatste gebeurtenissen in Polen en Krakau, schijnen niet zonder invloed gebleven te zijn op dezen maatregel van voorzorg.

De kapitein v. MALINOWSKI, een wegens zijne technische kennis hooggeschat officier van het Pruisische leger, is als leeraar voor het artilleriewezen, door de Porte in dienst gesteld, met een jaarlijks tractement van 70,000 Turksche piasters (ongeveer 17,500 Nederl. guldens); een niet onaardig kapiteins-traktement, behalve vrije woning en andere emolumenten.

De vroegere proeven, genomen te Berlijn, om kanons te maken op de galvano-plastische wijze, schijnen zoo goed uitgevallen te zijn, dat Z. M. de Koning er toe is overgegaan, de oprigting van een afzonderlijke inrigting te bevelen, waarin de proeven op eene grootere schaal zullen genomen worden.

WURTEMBERG. De Weldische getrokken bussen, die sinds twee jaren bij alle scherpshooters-afdeelingen der infanterie-regimenten beproefd zijn, en zich voortdurend van eene voordeelige zijde hebben doen kennen, zullen alsnu algemeen worden ingevoerd.

ZWEDEN. Sedert den 1sten Januarij dezes jaars is eindelijk het lang bestaan hebbend plan tot de oprigting van een Raketten-(brandpijlen)-korps, ten uitvoer gelegd. Dit korps zal bestaan uit 1 kapitein, 1 luitenant, 1 werkmeester, 4 onder-officieren, 4 handwerkslieden, 1 opper- en 2 onder-vuurwerkers en 23 arbeiders, 1 geestelijke, 1 officier van gezondheid en 1 comptabel. Het zal den naam van vuurwerkerskorps voeren.

Het voormalige artillerie-matrozenkorps, 't welk bestemd was voor de opkweeking van geschikte stukskommandanten der oorlogschepen, heeft eene meerdere uitbreiding gekregen, door het mede te bestemmen tot alle artilleristische werkzaamheden de vloot betreffende en tot de bediening der kustbatterijen. Ten gevolge van dien zal het voortaan den naam van *marine-regiment* dragen en uit zes kompagnien bestaan. De oprigting van eene dergelijk nuttig en zelfs noodzakelijk korps, laat zich bij ons nog voortdurend wenschen.

BIBLIOGRAPHIE

VAN DE NIEUWST UITGEKOMEN MILITAIRE WERKEN.

Histoire maritime de France, par LEON GUERIN, 3e édition, 2 vol., 8°. Paris 1846 (67³/₄ F., 32 grav.) 24 Fr.
Histoire anecdotique politique et militaire de la garde impériale, par

E. MARCO DE SAINT-HILAIRE. Ouvrage illustré d'un grand nombre de gravures sur bois, etc. Paris 1845.

Dit werk zal uit 50 Afl. bestaan, een deel uitmakende; de prijs is te Parijs compleet 15 fr. met ongekl. en 20 fr. met gekl. Pl.
Vie de ZUMALACARRREGUY, duc de la Victoire, capitaine-général de l'armée de CHARLES V, par le général Don J. A. ZARIATEGUI, 8°. Paris 1845 (31¹/₄ F.) 8 Fr.

Histoire de BERNADOTTE, CHARLES XIV, JEAN, roi de Suède et Norvège, par B. SARRANS jeune. 2 Vol., 8°. Paris 1845, 15 Fr.
Défense de Dantzik, en 1813; par le comte RIENCOURT, 8°, Paris 1845. (3¹/₄ F.)

Dictionnaire portatif des armes spéciales français-allemand, par A. C. HEINZE, in 16°. Leipzig 1846. (380 P.) f 2,—

A sketch of the military history of Great-Britain. By the Rev. G. R. GLEIG, 12°. Londen 1845 (304 p.) 3 s. 6 d.

The letters and dispatches of JOHN MURCHILL, First Duke of MARLBOROUGH, from 1702 to 1712. Edited by general sir G. MURRAY, 8°. 5 Vol. Londen 1845—46. 5 P. st.

The dispatches and letters of Vice-Admiral Lord VISCOUNT NELSON; with notes by sir N. H. NICOLAS. Vol. I—III, 8°. (1777—1799) Lond. 1844—45. a 15 sh.

Dispatches of the Duke of WELLINGTON, during his various campaigns; etc. By colonel GURWOOD. New edition, revised and greatly enlarged. Vol. I—V, 8°. Londen 1844—45.

Deze nieuwe en vermeerderde uitgave van dit belangrijk werk zal nu in 8 Deelen (in plaats der vorige 12) à 20 sh. verschijnen.
Historical sketch of the second war between the United States of Great-Britain 1812—1815. In 3 Vol. By C. J. INGERSOLL. Vol. I, 8°. Philadelphia 1843. 16 Sh.

The history of Gibraltar, from the earliest period of its occupation by the Saracens. Translated from the Spanish of Don J. LOPEZ DE ATALA, with a continuation to modern times, by J. BELL, 8°. Londen 1845 (254 p.) 5 sh.

Aide-mémoire to the military sciences. Framed from contributions of officers of the different services and edited of the corps of Royal Engineers in Dublin, 1845. Part. A. B. C. With. Pl. and woodwits, 8°. Londen 1845. 14 Sh.

Grundzüge des Heerwesens und Infanteriedienstes der Kön. Pr. Armee, von A. von WITZLEBEN, in 8°. Berlin 1845 (342 S.) met een stel loden blokjes f 7,—

Die Preussische Landwehr in ihren Einrichtungen. Ein Handbuch für Landwehr-Officiere, Unter-officiere und Wehrmänner, in 8°, Berlin 1846. (100 S.) f 0,80.

Die Kaiserl. Königl. österreichische Armee seit Errichtung der stehenden Kriegsheere bis auf die neueste Zeit. Bearbeitet von F. MÜLLER, in 8°, 2 Theile, Prag 1845, f 6,80.

Ueber den innern Dienst der schweren und leichten Cavallerie. Ein ausführliches Hilfsbuch für Offiziere von FR. XAV. HOFZINZER, Kais. Kön. Rittmeister, 3 Th. in 8°. Wien 1845. f 14,—

Aus dem Nachlasse von G. H. von BERENHORST, Verfasser der Betrachtungen über die Kriegskunst. Herausgegeben von E. von BULOW, 1^e Abth. 1845, 8°, (227 S.) f 2,50.

Geschichte der Feldzüge und des Kriegsdienstes der Schweizer im Auslande. Seit Beendigung des Burgunderkriegs bis auf die gegenwertige Zeit. Von J. M. RUDOLFF. Bd. I, Lief. I—IV, gr. 8° (332 S.) 1 Rthlr. 8 gr.

Wiens Belagerungen durch die Türken und ihre Einfälle in Ungarn und Oesterreich, von K. U. SCHIMMER, gr. 12°. Wien 1845 (432 S.) 1 Rthlr.

Die Kriegereignisse zwischen Peterswalde, Pirna, Königstein und Priesden im Aug. 1813. Geschildert von H. ASTER, gr. 8°, Dresden 1845 (274 S.) 4 Rthlr.

Der russisch-türkische Feldzug in der Europäischen Türkei 1828—29. Vom Frhr. von MOLTKE, Major im Kön. preusz. Generalstabe, gr. 8°, Berlin 1845, mit Pl. 3¹/₂ Rthlr.

Handleiding tot de kennis der draagbare wapenen, of verzameling van voorschriften, orders, enz., betrekkelijk de wapenen, het ledergoed, de munitien en de schietoefeningen; met bijlagen. Door A. G. WESTERBERG, eerste luitenant bij het korps ingenieurs, mineurs en sappeurs. Met voorkennis van het Departement van Oorlog, 8°. Utrecht 1846 (397 Bl. en 79 Bl. bijvoegsel.) Bij intekening f 3,50, buiten Intekening f 4,90.

Het leger en de soldaat. Leerboekje ten dienste der scholen bij de verschillende wapens van het Kon. Ned. Leger, in 8°, Haarlem 1846, (71 Blz.) 40 Ct.

BIJLAGE I.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 15de DEEL, N°. 1.

Maand Julij 1846.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot magazijnm. der art. van de 2de kl. te Neuzen: de 1ste luit. F. W. J. B. Overreith, van het 1ste reg. art. Bij het 3de reg. art. in activiteit gesteld: de 2de luit. op non-act. S. Bos, zijnde bestemd om gedetacheerd te worden bij de stapel- en constructie-magazijnen te Delft, ten einde aldaar de dienst te doen als magazijnm. der art. van de 3de kl. Tot 2de luit^e. bij het wapen der inf.: bij het 1ste reg. inf., de kadets F. J. Pfeiffer en W. G. P. Troester, van de K. M. Akademie; de sergeanten G. A. Lambert en J. G. Krafft, respectievelijk van het 4de reg. inf. en van het korps. Bij het 2de reg. inf.: de sergⁿ.-majoors G. C. Schilham en J. J. A. Finckensieper, respectievelijk van het 1ste en 3de reg. art.; de sergⁿ. D. L. N. Swemer en F. H. A. Wentzky, respectievelijk van het 1ste reg. art. en van het korps; de sergⁿ.-titulair N. G. Beusar en E. J. Veerman, respectievelijk van het 1ste en 2de reg. art., en den wachtm. J. R. H. Gisser, van het 2de reg. lans. Bij het 3de reg. inf.: de sergⁿ. L. M. E. Wilhelmie en C. W. Raaymakers, beiden van het korps. Bij het 4de reg. inf.: de serg. A. G. van Duynen, van het korps. Bij het 5de reg. inf.: de wachtmⁿ. L. J. W. Thiange en C. L. Joffroy, van het 2de reg. drag., en de sergⁿ. W. C. A. van der Hucht en A. M. van der Hucht, van het korps. Bij het 6de reg. inf.: de kadet A. C. J. de Favauge, van de K. M. Akademie. Bij het 7de reg. inf.: de kadet J. G. van Imbyze van Batenburg, van de K. M. Akademie; de serg.-titulair J. F. W. de Geer, van het reg. gren. en jag., de serg. J. Olinger, van het korps, en de wachtm.-titulair J. A. Sodenkamp, van het reg. rijd. art. Bij het 8ste reg. inf.: de kadet W. Schuurman, van de K. M. Akademie; de sergⁿ. C. A. Urbanus, W. Muller, F. A. Loggere, A. T. Alings, L. T. J. A. B^{on} van Boecop, allen van het korps; den serg. F. A. Pippenghegen, van het 4de reg. inf., en de wachtm.-titulair P. F. Brunings, van het 3de reg. drag. Tot 2den luit. bij het wap. der kav.: bij het 1ste reg. drag., de kadet C. E. Dumonceau. Bij het 1ste reg. lans., de kadets P. O. H. Gevaerts, Jonkh. L. Ridder van Rappard en Jonkh. A. J. M. C. de Posson, allen van de K. M. Akademie. Tot 2den luit. bij het wap. der art.: bij het 1ste reg. art., de kadets A. Suy en G. G. A. Schwartz. Bij het 3de reg. art., de kadets F. M. Collard en H. W. Brongers, allen van de K. M. Akademie. Tot 2den luit. bij het korps ing., min. en sapp., de kadet J. J. Verburgt, van de K. M. Akademie. Bij de mil. geneesk. dienst in Oost-Indie: tot officⁿ. van gez. der 3de kl., J. F. C. F. Schramm, L. Scheiner en A. Feldmann. Bij het wap. der inf. in Oost-Indie: tot 2den luit., de kadet A. W. F. H. Tuckerman, van de K. M. Akademie. Bij het wap. der art. in Oost-Indie: tot 2den luit., de kadet J. Niemantsverdriet, van de K. M. Akademie. Bij het wap. der

genie in Oost-Indie: tot 2de luit^e. de kadets A. W. Egter van Wissekerke, A. S. M. Hageman en J. Schäfer. Bij het korps ing., min. en sapp.: tot majoor, de kap. der 1ste kl. C. R. van Lelyveld; tot kapⁿ. der 2de kl., de kapⁿ. van de 3de kl. A. C. Camerlingh en H. J. van Druynen; tot kap. van de 3de kl. bij ancienneteit, de 1ste luit. H. G. van Kesteren; tot 1ste luit. bij ancienneteit, de 2de luit. J. P. Holtzschue, allen van het korps.

Verplaatsingen.

Bij het 4de reg. inf.: de 1ste luit. J. J. F. Eras, van het 2de reg. inf. De magazijnm. der art. van de 2de kl. J. Smit, van Ter Neuzen naar Woerden. De magazijnm. der art. van de 3de kl. L. Vetso, van Delft naar Hellevoetsluis. Bij het 5de reg. inf.: de 2de luit. W. Schuurman, van het 8ste reg. inf. Bij het wap. der inf. van het leger in Oost-Indie: de 2de luit. E. W. Meijer, van het 8ste reg. inf. Bij de K. M. Akademie: de kap. A. E. André de la Porte, van het korps ing., min. en sapp.; de 2de luit. G. P. Booms, van het 7de reg. inf. De officⁿ. van gez. der 3de kl. P. G. Berends, van Breda naar Vlissingen; C. H. D. Visscher, van Vlissingen naar Breda. De adj. paard.-artsen: Wapperman, van Amsterdam naar Deventer; Thiange, van Zutphen naar Amsterdam; Stolkert, van Amersfoort naar Zutphen, en de Vos, van het leger, bij het garn. te Amersfoort.

Eervol ontslagen.

De kap. G. A. van Kerkwijk, van het korps ing., min. en sapp., werkzaam bij de K. M. Akademie, op het daartoe door hem te kennen gegeven verlangen, uit laatstgemelde betrekking, onder betuiging van 's Konings tevredenheid over de vele en goede diensten door hem gedurende onderscheiden jaren bij voormelde inrigting bewezen, terwijl hij bestemd is om in zijnen rang dienst te doen in de vesting Maastricht. De kap. J. P. Brand Eschauzier, die gedurende onderscheiden jaren als 1ste luit. aan de K. M. Akademie is verbonden geweest, mede uit zijne betrekking bij die inrigting, en in zijnen rang ingedeeld als adjutant voor het materieel te Bergen-op-Zoom.

Tijdelijk het non-activiteits-tractement verleend aan:

Den 1sten luit. G. W. F. van Veeren, van het 1ste reg. inf.

Gepensionneerd.

De 2de luit. J. M. de Hosson, van het 1ste reg. inf. De 2de luit. J. Kuypers, magazijnm. der art. van de 3de kl. te Hellevoetsluis. De maj.-ing. J. C. Biben, onder toekenning van den rang van luit.-kolonel, zonder bezw. der schatkist en vergunning tot het voortdurend dragen der activiteits-uniform van het wapen waartoe hij heeft behoord.

Overleden.

De 1ste luit. C. P. L. Barre, magazijnm. der art. van de 2de kl. te Woerden. De 2de luit. A. F. B^{on} van Aerssen Beijeren van Voshol, van het 1ste reg. art.

BILAGE I.

BEHOORDE BIJ EEN WILTAIREN SPECTATOR 18 DEEL N. 1.

Maand July 1844.

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

De heer G. A. van Kerkwijk, van het korp van ...